

RECENZIE

SEGEŠ, Vladimír – **ŠEĎOVÁ**, Božena. *PRAMENE K VOJENSKÝM DEJINÁM SLOVENSKA. I/1. OD NAJSTARŠÍCH ČIAS DO KONCA 10. STOROČIA*. Bratislava : Vojenský historický ústav 2010. 300 s. + 8 strán farebných máp.

Keď vznikali Vojenské dejiny Slovenska (I. zv. vyšiel v roku 1994, VI. zv. v roku 2007), ich autori mali pri písaní určité problémy. Len v zriedkavých prípadoch sa mohli odvolávať na pramene k vojenským dejinám akéhokoľvek druhu. Či už to boli epigrafické pramene, literárne, diplomatické alebo obrazové, na Slovensku chýbali a dodnes chýbajú ich edície, takže čitatelia syntézy o vojenských dejinách si nemohli konfrontovať alebo doplniť a rozšíriť svoje poznatky.

Preto začala po vydaní zatiaľ posledného zväzku vojenských dejín Slovenska vznikať koncepcia vydávania prekladov prameňov.

Cieľom projektu je pripraviť pramene k vojenským dejinám Slovenska tak, aby vždy ku každému jednému zväzku Vojenských dejín vznikol jeden, alebo podľa potreby i viac zväzkov prameňov.

Základnú podobu edície predstavuje prvý zväzok venovaný najstarším dejinám Slovenska až do konca 10. storočia. Zachytáva teda obdobie, ktoré vo svojich dielach opísali antickí autori (grécki, rímski a byzantskí), ale aj ranostredovekí autori a v jednom prípade aj arabský autor.

Dovedna obsahuje prvý zväzok 57 jednotiek, pričom pod jedným číslom sa uvádzajú dlhšie či kratšie časti príslušných prameňov. Je rozdelený na dve časti, pričom každú časť uvádza opis historických pomerov na území Slovenska. Každý jeden titul prameňov je uvedený menom autora a datovaním jeho pôsobenia alebo života (ak je to možné) a stručným uvedením života a diela každého autora.

Prvú časť publikovaných prameňov, nazvanú *Na úsvite dejín (5. storočie pred n. l. – 5. storočie n. l.)*, predstavujú správy antických autorov počnúc dielom gréckeho historika Herodota a končiac neskorantickým kresťanským historikom a hispánskym biskupom Pavlom Orosiom (dovedna 28 jednotiek). Až na určité výnimky, o ktorých sa zmienime neskôr, autori edície prevzali preklady z diela *Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov I. Slovensko pred príchodom Slovanov* (Bratislava 1997). Vždy je však korektne uvedené, odkiaľ je text prevzatý a kto je jeho prekladateľom. Určitá „závislosť“ tejto edície je badateľná aj v poznámkovom aparáte. Je to spôsobené tým, že množstvo prameňov k tomuto obdobiu je viac-menej určené a uzavreté, a ťažko nájsť, s určitými výnimkami, doteraz neznáme alebo nepreložené pramene k najstarším vojenským dejinám Slovenska.

Text je však rozšírený o niektoré ďalšie preklady. Ide o časť z diela Diodora Sicílskeho, v ktorej sa píše o spôsobe vedenia bojov Keltmi.

Každé „číslo“ prameňov je doplnené vysvetľujúcimi poznámkami, ale aj edíciami prameňov a prekladmi do slovenčiny, prípadne češtiny. Pri ediciách prameňov však autori uvádzajú nie vedeckú edíciu príslušných antických autorov, ale prevažne latinské texty uvedené na internete (<http://www.the.latinlibrary.com>). Ak uvažujeme o tom, že edícia je vydaná pre pomerne širšiu obec záujemcov, potom sú tieto texty prístupnejšie, než anglické, francúzske či nemecké vedecké edície.

Druhá časť edície, nazvaná *Sťahovanie národov a Slovania (500 – 1000)* obsahuje ďalších 29 číselných jednotiek. Autori opäť siahli čiastočne po overených prekladoch prameňov Petra Ratkoša (*Pramene k dejinám Veľkej Moravy*, Bratislava 1968), prípadne z ďalších zväzkov edície *Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov*. Táto časť obsahuje viac textov, ktoré do slovenčiny neboli preložené. Sú to správy byzantských autorov, ktoré preložil Martin Hurbanič. Aj v tomto prípade sú jednotlivé texty doplnené poznámkami, pričom najmä byzantské texty obsahujú poznámky a vysvetlivky v oveľa väčšom rozsahu, ako napr. pramene antických autorov, pretože – ako sme uviedli – nie sú v našej literatúre v takomto rozsahu uvádzané tak často.

Autori edície majú bohaté skúsenosti s publikačnou činnosťou a vedeckou spisbou, preto doplnili preklady a vysvetlivky aj ďalšími dôležitými časťami. Na záver práce je jednak uvedený chronologický prehľad najdôležitejších udalostí (s. 285 – 288), prehľad vládcov a pápežov (s. 289 – 297); uvedení sú rímski cisári až do zániku Rímskej ríše a byzantskí cisári až po Nikefora III. Botaneiata, ako aj vládcovia ranostredovekých štátnych útvarov v západnej Európe, veľkomoravskí vládcovia a Arpádovci, ako aj pápeži až po Silvestra) a napokon sú uvedené Použité a odporúčané pramene, edície a literatúra, v ktorej sú uvedené len najzákladnejšie práce v slovenskom a českom jazyku, čo je predurčené charakterom edície pre najširšie čitateľské vrstvy.

Mimoriadne sú uvedené farebné historické kartogramy, ktoré zachytávajú územia týkajúce sa uvedených prameňov. K prvej časti sú to tri mapy – Rozšírenie Keltov v Európe, Rímska ríša v období najväčšieho územného rozsahu v 2. storočí n. l. a Situácia na strednom Dunaji v 1. storočí n. l., druhá časť je sprístupnená mapami o Ťaženiach Hunov a strednej Európy po páde Hunov, ďalej je zobrazená stredná Európa pred príchodom Avarov, Samova ríša, Rozšírenie Slovanov v Európe, Pribinovo a Kocel'ovo Panónske kniežatstvo, dve mapy sú venované Veľkej Morave a ďalšie dve mapy približujú územie Slovenska a okolitých území po príchode Maďarov.

Prvý zväzok ambiciózneho projektu sprístupnenia prameňov k vojenským dejinám Slovenska stanovil pomerne vysoko úroveň pre ďalšie zväzky. Po formálnej stránke je tento zväzok kvalitne pripravený a vytlačený na kriedovom papieri. Ak budú nasledovať aj ďalšie zväzky v tejto úprave, bude to aj na pohľad kvalitná edícia.

Aj po obsahovej stránke predurčuje náročnú prácu pri príprave ďalších zväzkov. Na jednej strane sú z veľkej časti publikované pramene, ktoré sú aj širšej verejnosti známe. Ako sme už uviedli, je to spôsobené aj určitou uzavretosťou prameňov z obdobia, ktoré prvý zväzok zachytáva.

Prvý zväzok obsahuje pramene rôznej povahy – epigrafické a literárne, pričom medzi literárnymi prameňmi sa nachádzajú správy historikov, etnografov, astronómov, cestovateľov či právne normy. Ak aj v nasledujúcich zväzkoch autori pripravlia pestrú zmes prameňov a nerezignujú, povedzme, len na pramene diplomatickej povahy (listiny), ale preložia a pripravlia na vydanie opäť pramene rôznej povahy, ako to umožňujú jednotlivé obdobia z dejín Slovenska, čitatelia dostanú veľmi zaujímavú a dôležitú edíciu.

Žiaľ, v prvom zväzku, okrem farebných máp, sa nenašiel priestor pre pramene neliterárneho charakteru. Už aj pre najstaršie obdobie existuje pomerne veľké množstvo napr. ikonografického materiálu, v neskorších obdobiach existuje takýchto prameňov ešte viac. Uvedomujeme si, že spojenie literárnych textov s ikonografickým, príp. archeologickým a muzeálnym materiálom by bolo ešte náročnejšie pri spracovaní edície, hoci už aj v tomto smere existuje na Slovensku dostatok literatúry.

V každom prípade recenzovaná práca predstavuje dôležitý úvod pre celú edíciu prameňov k vojenským dejinám Slovenska od najstarších čias po súčasnosť.

Pavol Valachovič

SOUKUP, Jaromír. *BRITOVÉ V PORÝNÍ. BRITSKÁ OKUPACE KOLÍNSKÉ ZÓNY V LETECH 1918-1926*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2011, Ediční řada Fontes, sv. 5. ISBN 978-80-7308-365-6, 207 s.

Od 11. novembra 1918, keď bolo medzi Spojencami a Nemeckom uzavreté prímerie, až do podpisu mierovej zmluvy vo Versailles 28. júna 1919, potrebovali štáty Dohody záruku, že Nemecko neobnoví vojenské akcie. Z toho dôvodu sa rozhodli pre okupáciu ľavého brehu rieky Rýn. Toto územie malo slúžiť ako nárazníkové pásmo v prípade nového nemeckého útoku. Neskôr na Parížskej mierovej konferencii francúzska delegácia presadila ďalšiu okupáciu Porýnia ako záruku dodržiavania mierových podmienok Nemeckom. Časť tohto územia, konkrétne oblasť v okolí mesta Kolín nad Rýnom, dostala do svojej správy britská armáda. Tá vstúpila na nemecké územie 3. decembra 1918. V nasledujúcom roku bola vytvorená Britská rýnska armáda (BAOR, *British Army of the Rhine*).

Predstavovaná práca Jaromíra Soukupa sa zaoberá práve britskou okupáciou kolínskej zóny. Autor pôsobí ako odborný asistent v *Seminári najnovějších dějin na Ústavu světových dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy*. Dlhodobu sa zaoberá britskou zahraničnou politikou v 19. a 20. storočí. Jeho monografia *Britové v Porýní. Britská okupace Kolínského zóny v letech 1918-1926* je výsledkom niekoľkoročnej vedeckej práce, počas ktorej uskutočnil výskum v The National Archives in Kew, London School of Economics Archives, Das Historische Archiv der Stadt Köln a Landeshauptarchiv Koblenz.

Problematike britskej okupácie Porýnia sa česká a slovenská historiografia venuje len úplne okrajovo a akákoľvek zásadná práca na túto tému v našom prostredí absentuje. Prínos tejto monografie však nespočíva len v „objavení“ tejto témy pre českú, či slovenskú historiografiu. Spojeneckou okupáciou sa zaoberalo viacero britských (napr. Margaret Pawley či J.E. Edmons a ďalší), nemeckých (napr. L.-M.Recker, Klaus Reimer, Henning Köhler a ďalší) i francúzskych (napr. Nicolas Beaupré, Emmanuel Pénicaud, Gilles Krugler a ďalší) historikov, no vo viacerých prípadoch ide len o všeobecné práce, prípadne autorom chýba dostatočná objektivita. Na okupáciu Porýnia sa pozerajú cez prizmu národných historiografií. Jaromír Soukup, naopak, poskytuje vo svojej knihe objektívne stanovisko nezainteresovaného pozorovateľa. Hlavnými témami historikov zaoberajúcich sa medzinárodnými vzťahmi v 20. rokoch 20. storočia v súvislosti s Nemeckom po prvej svetovej vojne sú: analýza problémov povojnového usporiadania z hľadiska reparácií, vytýčenia nových hraníc a snahy o dosiahnutie kolektívnej bezpečnosti. Problematika spojeneckej okupácie ostáva v pozadí (s. 8).

Monografia sleduje pobyt a pôsobenie BAOR v troch rovinách: rozhodovanie o osude okupovaných území na medzinárodnej úrovni, práca medzispojeneckých komisií a dopad ich činnosti na život v Porýní (dôraz je kladený predovšetkým na analýzu súžitia Britov a Nemcov) a tiež každodenný život bežných vojakov britskej okupačnej armády. Veľká Británia sa sústreďovala vo svojej zahraničnej politike na svoje impérium, a kontinentálna Európa nepatriala medzi oblasti, ktorým by venovala hlavný záujem. Prečo sa teda do diania v Európe zaplietla a podieľala na okupácii Porýnia? To je základná otázka, na ktorú sa táto

monografia snaží nájsť odpoveď (s. 8). Ide o analýzu britskej okupácie Kolína nad Rýnom v rokoch 1918 – 1926 (s. 9).

Kniha je prehľadne rozdelená do štyroch kapitol, ktoré chronologicky sledujú štyri obdobia pobytu britskej armády na Rýne. Jednotlivé kapitoly sú potom rozdelené na menšie podkapitoly, v ktorých sa autor venuje rôznym aspektom pôsobenia Britov na nemeckom území v danom časovom období. Súčasťou knihy je aj prehľadný záver, v ktorom sú na štyroch stranách stručne zhrnuté výsledky výskumu obširne prezentovaného v práci. Súčasťou publikácie je súpis literatúry a prameňov; samozrejmosťou je menný register.

V prvej kapitole s názvom *Počáteční fáze britské okupace Porýní (1918-1920)* sa Soukup venuje spôsobom, akým sa jednotlivé vlády (predovšetkým britská, francúzska a belgická) snažili riešiť otázku okupácie. Rýnska dohoda, ktorá určovala podobu správy obsadeného územia, bola parafovaná už 16. júna 1919, no podpísaná bola až spolu s Versailleskou mierovou zmluvou (s. 46). Už v tejto fáze môžeme sledovať prvé rozpory medzi britskou a francúzskou stranou o podobu budúcej správy tejto oblasti i dĺžke okupácie. Územie Porýnia bolo až do ratifikácie Versailleskej mierovej zmluvy pod vojenskou správou. To znamenalo, že jednotlivé oblasti spravovali do značnej miery samostatne velitelia jednotlivých okupačných armád. Víťazné mocnosti sa na parížskej konferencii dohodli na tom, že celé územie bude rozdelené do troch zón, z ktorých každá mala byť evakuovaná do piatich rokov. Spojenci na okupovanom území zriadili medzispojenecké kontrolné komisie: IAMCC, *Inter-Allied Military Control Commission*, IANCC, *Inter-Allied Naval Control Commission* a IAACC, *Inter-Allied Aeronautical Control Commission* (s. 51). Tie mali dohliadať na nemecké odzbrojovanie. *Inter-Allied Rhineland High Commission*, Medzispojenecká rýnska vysoká komisia zas mala za úlohu dohliadať na správu okupovaného územia. Zóna, ktorú mali na starosti britské jednotky, bola v tomto období značne nestabilná. Bolo to hlavne v súvislosti s rôznymi Francúzmi podporovanými separatistickými hnutiami a tzv. spartakovským hnutím (podkapitola *Separatistické hnutí v britské okupační zóně*, s. 54-59). Okrem toho musela britská armáda bojovať aj s problémami so zásobovaním, vysokou nezamestnanosťou, nedostatkom potravín a paliva v svojej zóne. Riešila to vyhlásením stanného práva. Zaujímavá podkapitola prvej časti práce je *Život v okupační zóně* (s. 63-71), kde sa autor pútavým spôsobom pozerá na život bežných obyvateľov v danom priestore a na ich vzťah k britskej armáde. Autor tento vzťah hodnotí ako z väčšej miery kladný, keď aj napriek pokorujúcej porážke a deprimujúcim vyhlídkam na stanné právo hodnotilo nemecké obyvateľstvo Britov ako záruku proti chaosu a snahám Francúzska o vyhlásenie bábkového štátu pod ich kontrolou. Soukup si pri písaní tejto kapitoly pomohol denníkmi a citoval viacerých obyvateľov Kolínskej zóny i samotných vojakov, ktorí tam pôsobili. „*Sympatie*“ boli obojstranné a i samotní vojaci spomínali na obyvateľov väčšinou kladne. Ako sa jeden z nich vyjadril, „*většina vojakov opouštěla Kolín s nefalšovanou lútosťou. Je to čisté, pekné mesto s dobrým pivom. Koniec koncov, Fritz nie je vôbec zlý společník.*“ (s. 71)

Druhá kapitola, *Od ratifikace mírové smlouvy k rúrské krizi (1920-1923)*, sa venuje obdobiu, v ktorom prešla správa Porýnia z vojenskej na civilnú a právomoci prebrala vysoká komisia so sídlom v Koblenzi. V januári 1920 odmietol Kongres Spojených štátov ratifikovať Versailleskú mierovú zmluvu, čím sa stali americkí zástupcovia v jednotlivých komisiách a podkomisiách len „pozorovateľmi“. Zvýšil sa tým vplyv Francúzska, ktoré pomocou belgického zástupcu získalo prevahu pri rozhodovaní. Ešte viac sa prehĺbili rozpory medzi francúzskou a britskou okupačnou správou. Prvé problémy medzi nimi sa ukázali už tesne po konferencii vo Versailles (s. 73); v období po ratifikácii mierovej zmluvy sa ešte

zvýraznili. Rozdielne predstavy vlád, keď Briti zaujali voči Nemecku podstatne zmierlivejší postoj, než Francúzi, sa neskôr prejavili i v každodennej práci jednotlivých komisií (podkapitola *Každodenní problémy práce mezispojeneckých komisí a britsko-francouzské spory*, s. 72-78). Vážna kríza v britsko-francúzskych vzťahoch nastala aj v súvislosti s Kappovým pučom (s. 85-91), ktorý vyvolal v britskej zóne generálny štrajk. Hospodárska situácia roku 1920 hrozila dokonca prerastením do hladomoru v britskej zóne. Ďalšie zhoršenie vzťahov prišlo s nástupom Raymonda Poincarého na post predsedu francúzskej vlády. Poincaré presadzoval voči Nemecku tvrdý kurz. Veľká Británia sa, naopak, po zničení nemeckej námornej flotily prestala cítiť ohrozená (s. 83). Niektoré kruhy v Londýne začali v tomto období uvažovať nad zmierlivejšou politikou voči Nemecku. To sa odrzkadlilo aj v každodennom živote bežných obyvateľov a vojska. V podkapitole „*Klidné časy na Rýne*“ *Život v Kolínskej zóne v letech 1920-1923* autor poznamenáva, že zatiaľ čo sa francúzske vojská a úradníci na okupovanom území stávali častým terčom rôznych útokov, Briti sa vo väčšine prípadov tešili rešpektu. Francúzska tvrdá politika a oneskorenie reparačných platieb vyústili až do okupácie Porúria francúzskou a belgickou armádou. Samostatnú podkapitolu venoval v tejto časti autor aj osobnosti Josepha Smeetsa, najvýznamnejšieho lídra separatistického hnutia v Porýní (s. 102-106). Smeets, podporovaný Francúzmi, bol ďalším faktorom, ktorý negatívne vplýval na britsko-francúzske vzťahy.

Okupáciou Porúria francúzskou a belgickou armádou sa začalo ďalšie obdobie britskej prítomnosti v Porýní, ktorému je venovaná tretia kapitola, *Britská okupační zóna a rúrska kríza (1923-1924)*. Počas tejto okupácie sa britská vláda nevedela rozhodnúť, či stiahne svoje jednotky z Kolínskej zóny, čo by znamenalo prerušenie vzťahov s Francúzskom, alebo urobí Francúzsku ústupky a schváli tým jeho politiku v tejto oblasti. Nakoniec sa vláda Jej Veličenstva priklonila k politike tzv. benevolentnej pasivity, ktorá „*mala minimalizovať príležitosť „ochladenia „ britsko-francúzskych vzťahov v priebehu mezispojeneckých rokovanií ... a súčasne sa vyhnúť otvorenému postaveniu sa proti Nemecku*“ (s. 125). Prvé tri podkapitoly tejto časti monografie sa venujú práve rôznym aspektom tejto britskej politiky a jej prejavom a následkom v praktickej rovine. Autor tiež vysvetľuje neskorší prechod k politike „pokusnej intervencie“ a jej stroškotaniu, i snahám Britov o neutralitu a neskôr o vytvorenie dialógu medzi Parížom a Berlínom. Rovnako ako v predchádzajúcich kapitolách, aj súčasťou tejto je podkapitola, ktorá sa zaoberá bežným životom obyvateľstva i vojska v britskej zóne (*Britská okupační zóna v období pasivní rezistence*). Pozornosť Soukup opäť v samostatnej kapitole venuje separatistickým hnutiam. Opisuje snahu Veľkej Británie o zabránenie francúzskemu pokusu o vytvorenie „ekonomického siete“, ktorá by vyústila do vyhlásenia samostatnej Rýnskej republiky. Vysvetľuje tiež príčiny tohto britského postoja a neochoty britskej vlády ustúpiť Francúzsku.

Poslednému analyzovanému obdobiu (od apríla 1924 do odchodu britských vojsk v januári 1926) sa autor venuje v štvrtej, najkratšej kapitole *Od Dawesova plánu k odchodu britské okupační armády z Kolínskej zóny (duben 1924 – leden 1926)*. Známa politika „pasívnej rezistencie“, vyhlásená nemeckou vládou, mala síce veľmi negatívny dopad na nemecké hospodárstvo a ekonomiku, obrovské problémy však spôsobila aj Francúzsku. Pre toto obdobie je preto charakteristický úpadok vplyvu Francúzska v tejto oblasti. Vďaka Dawesovmu plánu a rýnskemu garančnému paktu stúplo sebavedomie Nemecka. To sa prejavilo predovšetkým na oslavách „milénia“ pripojenia Porýnia k Weimarskej republike. Spolu s nárastom sebavedomia sa časť obyvateľstva začala správať agresívnejšie a okupačné úrady sa čoraz častejšie sťažovali na nárast kriminálnych činov proti svojim zamestnancom i jednotkám BAOR. Napriek tomu, ako autor v závere konštatuje, „*ako uvádza*

väčšina pamätí, vzťahy medzi Britmi a Nemcami zostali až do ich odchodu v januári 1926 založené predovšetkým na vzájomnej tolerancii“ (s. 192).

Súhlas britskej vlády so zapojením britských jednotiek do okupácie Porýnia bol vzhľadom na predchádzajúcu britskú politiku prekvapujúci, no dával zmysel. Francúzsko sa po 1. svetovej vojne stalo v Európe dominantnou silou a narušilo tradičnú britskú politiku „rovnováhy síl“. Hlavným úsilím britskej okupačnej armády bolo zabrániť Parížu, aby ešte výraznejšie posilnil svoje postavenie na kontinente. „Tento zámer sa Britom do značnej miery podarilo naplniť“ (s. 192). Posledná britská jednotka opustila Kolín 30. januára 1926.

Kniha Jaromíra Soukupa *Britové v Porýní. Britská okupace Kolínske zóny v letech 1918-1926* je poctivo napísanou prácou na vysokej odbornej úrovni. Zároveň je to aj kniha, ktorá je vďaka množstvu „pikantérií“ a citátov z denníkov a korešpondencie účastníkov udalostí či rôznych politikov aj pútavá, zaujímavá a faktograficky vyvážená.

Gramatické chyby sa vyskytujú zriedka a sú takmer nepostrehnuteľné. Nenarušujú plynulosť textu. V podstate jediným, čo možno knihe vyčítať, je absencia akejkoľvek obrazovej prílohy. Zvlášť by sa hodili názorné mapy. Na viacerých miestach, kde autor opisuje postavenie alebo presun jednotiek, či rozdelenie okupačných zón, sú mapy doslova žiaduce. Čitateľ neznalý miestnej geografie si len ťažko predstaví, o čo ide. Napriek tomu možno povedať, že historik, ktorý po tejto monografii siahne, rozhodne nebude sklamaný.

Jakub Drábik

KOKLESOVÁ, Bohunka. *V TIENI TRETEJ RÍŠE, OFICIÁLNE FOTOGRAFIE SLOVENSKEHO ŠTÁTU*. Bratislava : Vydavateľstvo SLOVART, 2009, 240 s. ISBN 987-80-8085-938-1.

Na prvý pohľad kniha plná obrázkov, áno, práve tie v nej neobvykle hrajú hlavnú úlohu. Ide o umelecko-historickú analýzu a interpretáciu fotografického materiálu reprezentujúceho politické a spoločenské dianie Slovenského štátu. Tento cenný materiál pochádza z oficiálnej fotografickej produkcie Slovenskej tlačovej kancelárie (STK). Kniha je členená do dvoch celkov. Prvý nazvaný *Falzifikované svety fotografie* približuje vzťah fotografie a histórie, venuje sa otázkam miery autenticity fotografie, princípom propagandy, cenzúry a svetu tlače v sledovanom období. Druhý celok *Obrazy vojnového Slovenska* je členený na základe tém, ktoré sledujú vzťah vodcu a más, prienik štátnej moci s katolíckou cirkvou, prezentáciu židovského obyvateľstva, disciplinizáciu a prevýchovu človeka i celého národa, rolu Hlinkových gárd, ako aj operácie slovenskej armády na východnom fronte a vojnovú skazu miest.

Táto práca predstavuje prostredníctvom analýzy oficiálnych fotografií nepochybne zaujímavé interpretačné pohľady na dnes už pomerne známe udalosti z obdobia 2. svetovej vojny. Jedným z jej najväčších prínosov je autorkina snaha o interdisciplinaritu. Veľmi obratné užívanie prístupov sociológie, filozofie, antropológie či prác, ktoré sa venujú štúdiu totalitných režimov, prináša v tejto knihe svoje ovocie a pôsobí nenútené a inšpiratívne. Škodou je len, že nás autorka hlbšie nevpúšťa do svojej autorskej „kuchyne“, napríklad pri celkovej korpusovej analýze zdroja (fotografického materiálu STK) a formovaní jednotlivých tematických okruhov fotografií, ktoré neskôr podrobuje analýze. Rovnako zaujímavé by bolo aj spracovanie socioprofesijného profilu fotografov pôsobiacich v STK ako istého celku,

vysledovanie budovania ich sociálnych kontaktov, ako aj názorových orientácií a profesijných stratégií. Tieto informácie sa síce čiastkovo objavujú v životopisných medailónoch umiestnených v závere predkladanej práce, avšak tam podľa môjho názoru relatívne zaniškujú, a tak sa stráca ich pomerne vysoký potenciál a vypovedacia hodnota. Domnievam sa, že takto širšie koncipovaný prístup k samotným autorom oficiálnych fotografických reportáží, včlenený do textovej časti práce, by mohol len obohatiť jej nezanedbateľnú hodnotu. Jednou z mála slabých stránok je zmapovanie periodicity použitia jednotlivých fotografií. Samotná autorka nás upozorňuje na jednotlivé snímky a na ich základe prevádza často istú sociopsychologickú analýzu, čo je nepochybne oprávnený a veľmi zaujímavý prístup. Avšak práve na podporenie takýchto záverov je nanajvýš potrebné poznať reálne uplatnenie daných fotografií a početnosť ich výskytu v dobových periodikách. Uvedomujem si komplikovanosť a potreba vynaloženia nesmiernej námahy na vysledovanie ich použitia, ale zároveň aj hodnotu a podklad k analýzám, ktorý by sa takto dal nadobudnúť. Vedomý tejto náročnosti by som sa snažil o zmapovanie aspoň niektorých fotografií, ktoré slúžia autorke na centrálnu analýzu, a to prinajmenšom na stránkach oficiálnych tlačovín slovenskej vlády v období rokov 1939 až 1945 (napríklad *Slovák, Slovenská politika, Gardista*). Pozitívne hodnotím čiastkovú snahu zaoberať sa vzťahom obrazu a textu v kapitole *Pohľad na tých druhých*¹ v podobe uvádzania novinových tituliek, kde tá-ktorá fotografia tvorila ilustračnú prílohu článkov. Aj keď chápem, že vzťah textu a obrazu nepredstavoval v tejto práci pre autorku prioritu, je na škodu, že takto nepostupovala aj pri niektorých iných fotografiách.

Autorka prichádza v rámci tejto práce, okrem iného, s dvoma veľmi zaujímavými okruhmi podnetov, ktoré by sme nemali prehliadnuť. Prvý predstavuje snaha o hľadanie ikonickej (emblematickej) fotografie pre obdobie slovenského štátu. Klade si zásadné otázky pre jej konštituovanie: nakoľko musí byť daná fotografia pokladaná za významnú tesne po jej vzniku, alebo či takéto dokumenty vznikajú až postupne, kedy je im pripísaný istý „vyšší kredit“.² Okrem podnetných teoretických úvah o vznikaní takýchto obrazov, ktoré sa stanú široko prijímanými a s ktorými si často stotožňujeme danú dobu alebo udalosť, autorka sama ponúka istý vlastný návrh takejto fotografie pre vojnové Slovensko. Za ikonickú fotografiu predurčuje fotografiu dievčatka stojaceho v zástupe hajlujúceho, v krojoch oblečeného zhromaždenia, ktoré hľadá upreným pohľadom iným smerom ako celý zástup a nie je s ním nijako stotožnené. Táto fotografia sa ocitá aj na samotnom obale knihy *V tieni tretej ríše*.

Druhým podnetom je nastolenie otázky vnútorného rozporu medzi slovenskou mentalitou a nacistickou ideológiou, a schopnosti jej akceptácie v slovenskom prostredí na základe analýz fotografického materiálu. Predkladané autorkine závery hovoria o vnútornom rozpore medzi týmito dvoma spomínanými prvkami a o slabom prijímaní nacistickej ideológie.³ Tieto autorkine postoje a závery nás však môžu znovu priviesť k úvahám, ktoré sú už pomerne dlho prítomné v širšej celospoločenskej aj v odborne historickej komunite. Presnejšie, nakoľko takéto ponímanie má iba istú exkulpačnú a autolegitimizačnú úlohu. A či sa podvedome nechceme stotožňovať s dievčatkou, ktoré je a zároveň nie je na fotografii, povýšením takéhoto snímku do ikonickej roviny, a vyhovujúcou interpretáciou dokumentu, ktorý môže negatívne vypovedať o vojnových osudoch slovenskej spoločnosti.

¹ Koklesová, s. 191, 193.

² Tamže, s. 72.

³ Tamže, s. 31, 46, 65, 67.

Aj keď sa úplne s Koklesovej interpretáciami a ich východiskami nestotožňujem (jednou z mojich výhrad je napríklad použitie argumentu „slabo hajlujúceho obyvateľstva“⁴ na fotografii pre podloženie nedostatočného stotožnenia sa s nacistickou ideológiou – či prvkov z nej prenikajúcich do slovenskej politiky, rovnako mám isté pripomienky aj k občasným formuláciám, ktoré majú podľa môjho názoru spomínané ospravedlňujúce zafarbenie), myslím si, že nepochybne prispela do tejto diskusie a ponúkla vlastným predstavením pomerne špecifického prameňa priestor na širšie reakcie.

V závere by som ešte raz chcel vyzdvihnúť interdisciplinárny prístup a odvahu, s ktorou pristúpila Bohunka Koklesová k rozhodne neľahkej téme. Predkladaná kniha má všetky predpoklady, aby oslovila pomerne široké publikum, a pri svojej vysokej úrovni grafického prevedenia (za ktorým nijako nezaostáva ani samotný obsah) je nepochybne príjemným sprestrením historiografickej produkcie.

Jakub Štofanič

⁴ Koklesová, s. 65 a 67.

ANOTÁCIE, GLOSÝ

PROKŠ, Petr. *KONEC ŘÍŠE HOHEN-ZOLLERNŮ: POLITIKA CÍSAŘSKÉHO NĚMECKA VŮČI CARSKÉMU A SOVĚTSKÉMU RUSKU (1914 AŽ 1917/1918)*. Praha : Naše vojsko, 2010. 203 s. ISBN 978-80-206-1088-1.

Kniha českého historika Petra Prokša sa venuje na Slovensku málo známej problematike vývoja vzájomných vzťahov Nemecka a Ruska počas 1. svetovej vojny. Je teda určite prínosom pre širokú čitateľskú verejnosť, ktorá sa zaoberá touto problematikou. Knihu autor rozdelil na dve časti s názvami *První světová válka a císařské Německo (1914 – 1918)* a *Císařské Německo a revoluce v Rusku (1917 – 1918)*, ktoré sú prehľadne rozdelené na kratšie kapitoly.

Ako už naznačuje názov prvej časti, venuje sa tu predovšetkým vojenským cieľom Nemecka a ich modifikáciám a vývoju v priebehu 1. svetovej vojny. Tie sa formovali už v rokoch pred vypuknutím vojny a v podstate sa zameriavali na posilnenie jeho moci v Európe i vo svete a na potlačenie jeho tradičných súperov Francúzska a Ruska, ako to formuloval aj ríšsky kancelár T. von Bethmann – Hollweg v dokumente *Predbežné smernice pre našu politiku pri uzatvorení mieru* (známe aj ako Program vojnových cieľov Nemecka) z 9. septembra 1914. Za svojho hlavného protivníka považovalo cárske Rusko, pretože bolo prekážkou v jeho snahe o ovládnutie strednej Európy a Balkánu a bránilo prístupu do Malej Ázie a na Stredný východ, kam sa Nemecko tiež snažilo preniknúť. Jeho snahou bolo teda územné oklieštenie Ruska a posunutie nemeckého vplyvu ďalej na východ, kde mala prebehnúť germanizácia miestneho obyvateľstva a kolonizácia nemeckými osadníkmi. Jedným zo spôsobov (okrem vojenského), ako dosiahnuť tento

cieľ, boli aj snahy o vyvolanie vnútorného rozkladu v Rusku podporou vzdoru nerských národov a moslimov a radikálnych hnutí. Francúzsko, ako ďalší tradičný nepriateľ Nemecka, bránilo jeho snahám byť hegemónom v Európe. Nemecko malo tiež záujem o jeho atlantické pobrežie a bohaté náleziská nerastných surovín. Taktiež malo získať reparácie vo forme pozemkov a bankského a priemyselného majetku. V priebehu vojny boli plány Nemecka viackrát modifikované, podľa aktuálneho vývoja vojnových operácií. Rovnako malo o záujem o oblasti mimo územia Európy a vytvorenie vlastnej koloniálnej ríše v strednej Afrike a na Ďalekom východe v spolupráci s Tureckom.

Základom toho mal byť mier bez mierovej konferencie, na základe ktorého sa mali k Nemecku pripojiť rozsiahle územia vhodné na osídlenie a vytvoriť koloniálna ríša v Afrike. Záujem o splnenie týchto cieľov mali hlavne nemeckí podnikatelia a bankári, ktorí priamo ovplyvňovali formulácie nemeckých vojenských cieľov, ktoré boli v priebehu 1. svetovej vojny viackrát modifikované podľa aktuálneho vývoja vojnových operácií.

V druhej, rozsahovo väčšej časti sa autor zaoberá vývojom vzájomných nemecko-ruských vzťahov po vypuknutí revolúcie v Rusku a rokovaniami, ktoré vyústili do podpisu mierovej zmluvy, ako aj následným vzťahom na poli politickom i hospodárskom až do jesene 1918 a porážky Nemecka v 1. svetovej vojne.

Keď v marci roku 1917 vypukla revolúcia v Rusku, posilnila nádeje na víťazstvo Nemecka na východnom fronte. Podporou ruských socialistov v zahraničí, akým bol napríklad V. I. Lenin, ktorým umožnili návrat cez Nemecko a Švédsko naspäť do vlasti, prevládol vplyv radikálov, ktorí mali záujem na rýchlom uzatvorení mieru. 27. marca 1917 soviety vydali prehlásenie k národom s návrhom na mier bez anexií a vojenských náhrad.

Návrh na uzatvorenie prímeria ruská strana predniesla 26. novembra 1917 prostredníctvom parlamentárov velenia ruskej armády, a vyjednávania o mieri sa začali 2. decembra 1917. 15. decembra 1917 zástupcovia Nemecka, Rakúsko-Uhorska, Bulharska a Ruska podpísali prímerie na východnom fronte, ktoré malo trvať od 17. decembra 1917 do 14. januára 1918. Prímerie s Tureckom bolo podpísané 18. decembra 1917. Súčasne sa začali rokovania a rozpravy o požiadavkách, ktoré by Nemecko malo vzniesť voči Rusku. Vyjednávania o separátnom mieri za účasti zástupcov Ruska, Nemecka, Rakúsko-Uhorska, Bulharska a Turecka sa začali 22. decembra 1917 v Brest-Litovsku. 29. decembra 1917 sa rokovania na desať dní prerušili a až 9. januára 1918 sa opäť obnovili. Na čele ruskej delegácie stál už Trockij, ktorý nahradil Adolfa A. Joffeho. V mene boľševikov sa snažil rýchlo uzavrieť mier, aby sa mohli konsolidovať vnútorné pomery Ruska. Ďalšie rokovania, ktoré prebehli v dňoch 31. januára 1918 – 10. februára 1918, sa však vyhrotili kvôli nemeckým požiadavkám a spôsobu uplatňovania práva národov na sebaurčenie. 10. februára 1918 Trockij v rozpore s pokynmi vlády vyhlásil vojnový stav Ruska a Nemecka, Rakúsko-Uhorska, Turecka a Bulharska za ukončený a následne odstúpil od rokovaní. Do Petrohradu poslal telegram vyzývajúci ukončiť vojnu, na základe toho veliteľ armády N. V. Krylenko vydal rozkaz na zastavenie akcií a rozpustenie armády. Na základe tohto svojvoľného konania bol L. D. Trockij nahradený G. V. Čičerinom na poste ľudového komisára zahraničia. Nemecko sa na základe toho, že väčšina ruských vyjednávačov opustila Brest-Litovsk, rozhodlo o vypovedaní prímeria voči Rusku. Na základe správ o novom nemeckom útoku ruská vláda súhlasila s podpísaním mieru podľa podmienok Štvorspolku. Nové rokovania sa tak odohrali opäť v Brest-

-Litovsku a 3. marca 1918 bola podpísaná mierová zmluva, ktorá splnila očakávania Nemecka na východe. Rusko sa v mierovej zmluve zaviazalo uzavrieť mierovú zmluvu aj s Ukrajinou, kde sa mali stanoviť ich vzájomné hranice. Rokovania sa však neuskutočnili, hoci nemecké aj ukrajinské vojská postúpili ďalej na východ. Snahou Nemecka bolo využiť rozvrátenú situáciu v Rusku a ovládnuť Krym a zneutralizovať ruskú Čiernomorskú flotilu. Záujem malo aj o Kaukaz a pripojenie Pobaltska k Nemecku úniou. Ako autor uvádza, najväčšiu hrozbu v tom čase pre Nemecko predstavovala ruská Čiernomorská flotila, preto bolo jeho snahou jej neutralizácia a rozdelenie medzi miestne „nástupnícke štáty“. Aj napriek už uzatvorenej mierovej zmluve sa totižto vyskytli prípady napadnutia nemeckých lodí.

Výmena diplomatických misií medzi Nemeckom a Ruskom a nadviazanie ich vzájomných kontaktov po podpísaní mieru sa uskutočnila v apríli 1918, keď do Berlína pricestoval sovietsky zástupca Adolf A. Joffe, a do Moskvy nemecký zástupca Wilhelm von Mirbach – Harff, čím sa uľahčila vzájomná komunikácia medzi oboma štátmi. Aj po tomto kroku bolo hlavným cieľom Nemecka udržať Rusko destabilizované a snaha o vytvorenie samostatných štátov – predovšetkým Ukrajiny, Fínska a na Kaukaze podporou miestnych nacionalistických snáh – a udržať ich pod trvalým vplyvom Nemecka. Podľa návrhu generála Ludendorffa sa mali nemecké pozície získané podpisom mieru stať východiskom pre rozšírenie nemeckého obchodného vplyvu ďalej na východ, čím by dodávky z tejto oblasti pomohli Nemecku pri vojne na západnom fronte. Svoje vlastné návrhy na hospodárskom využití Ruska priniesli aj hospodárske kruhy Nemecka, ktoré v tomto priestore videli nové odfytiská, o ktoré prišli na západe, nové náleziská nerastných surovín, a teda snahou Nemecka by malo byť zabezpečiť si tu veľmocenské posta-

venie. Naopak, v Rusku sa Ústredný výbor komunistickej strany na svojom zasadnutí 8. mája 1918 rozhodol začať nové rokovavy s Nemeckom o urýchlennom uzatvorení mieru s Fínskom a Ukrajinou bez ohľadu na to, čo to bude Rusko stáť. Medzitým pokračoval postup Nemecka na Kryme a na Kaukaze, kde na základe tohto postupu a pod záštitou Nemecka bolo vyhlásené v Tbilisi nezávislé Zakaukazsko (Arménsko Azerbajdžán, Gruzínsko). Proti tomu, samozrejme, protestovalo ruské ministerstvo zahraničných vecí. Taktiež mu ďalší prostriedok na ovládnutie Ruska poskytlo vyhlásenie federácie tatárskych a arménskych oblastí a nezávislého Gruzínska, nad ktorými chcelo získať protektorát, a podpora separatistických tendencií na Ukrajine a v iných častiach bývalej cárskej ríše. Do vzájomných vzťahov negatívne zasiahla vražda W. von Mirbach – Harfa v júli 1918, ale Nemecko si neželalo obnovenie frontu na východe, a tak naďalej pokračovali rokovania o vzájomných hospodárskych vzťahoch, ktoré vyvrcholili 27. augusta 1918 podpisom viacerých zmlúv (Rusko-nemeckej doplnujúcej zmluvy k mierovej zmluve Nemecka, Rakúsko-Uhorska, Bulharska a Turecka, Nemecko-ruská finančná zmluva, Nemecko-ruská právna zmluva). Hlavnými zisками Nemecka bolo odtrhnutie Estónska a Livónska a osamostatnenie sa Gruzínska. Získalo tiež štvrtinu ropy vyťaženej v Baku a odškodné 6 miliárd mariek. Naopak, Nemecko sa zaviazalo, že sa nebude miešať do vzťahov Ruska s odtrhnutými oblasťami a ani nebude podporovať vytváranie ďalších samostatných štátov. Taktiež bol podpísaný tajný protokol, v ktorom sa vymedzovali vzájomné hranice na línii Narva, Dvinsk a Pskov, Nemecko sa zaviazalo, že nebude podporovať nezávislosť Ukrajiny a podarilo sa mu ovládnuť ruskú čiernomorskú flotilu. Okrem týchto hlavných bodov tu boli ďalšie, ktorými sa upravovali hospodárske a vojenské vzťahy oboch štátov. Na jeseň

1918 sa však situácia Nemecka s blížiacou sa porážkou na západnom fronte rapídne zhoršovala, a tak sa snažilo udržať si svoje získané pozície aspoň na východe. Litva, Estónsko a Lotyšsko sa však rozhodli vytvoriť si vlastné štáty bez zásahu Nemecka či Ruska. Naopak, Rusko sa snažilo o vyvolanie revolúcie v Nemecku, na základe čoho došlo k vzájomnému ochladeniu vzťahov až do konca vojny a porážky Nemecka. Na základe toho 13. novembra 1918 vypovedali v Moskve Brestlitovský mier, ako aj jeho doplnujúce dohody.

Autor knihu doplnil prehľadným zoznamom použitých prameňov a literatúry, menším registrom, ako aj fotoprílohou. Je však na škodu, že priamo v texte chýbajú odkazy na použitú literatúru a pramene.

J. Zatlková

ZEITHAMMER, K. *ČIERNOHRONSKÁ LESNÍ DRÁHA*. Praha : Růžolíci Chrochtík, 2009, 152 s.

BÍLEK, A. *ČIERNOHRONSKÁ ŽELEZNICA 30 ROKOV ZÁPASU O ZACHOVANIE*. Praha : Růžolíci Chrochtík, 2009, 144 s.

Pražské vydavateľstvo s pomerne zaujímavým názvom Růžolíci Chrochtík vydalo v roku 2009 pre potreby Čiernohronskej železnice netradične riešenú (dvoj)publikáciu. Prvá kniha publikácie, autorom ktorej je Karel Zeithammer, sa zaoberá dejinami úzkorozchodnej lesnej železnice v priestore Čierneho Balogu od jej založenia po oficiálne ukončenie prevádzky v roku 1982. Na tento text voľne nadväzuje druhá kniha z pera Aleša Bílka o neľahkom úsilí dobrovoľníkov s cieľom oživiť túto pozoruhodnú technickú pamiatku, pričom sa týka obdobia od spomínaného ukončenia prevádzky železničky do súčasnosti. Netradičné na tomto diele je aj

to, že zatiaľ čo prvá kniha je publikovaná v češtine, druhá vyšla v slovenskom jazyku. Prvá spomínaná kniha je vlastne opätovným publikovaním už predtým vydaného textu Karla Zeithammera o dejinách tejto železnice. Kompozične sa skladá z jedenástich kapitol, v ktorých autor čitateľa postupne oboznamuje s plánmi, realizáciou výstavby a takisto prevádzkou tejto lesnej železničky. Autor tu skĺbil časové a tematické hľadisko. Všeobecne treba vysoko oceniť, že autor má značné znalosti o dejinách tohto špecifického regiónu, o histórii tamojšej ťažby dreva a taktiež o hospodárskej úprave lesov v minulosti. Jednoznačným prínosom sú aj kapitoly o konkrétnej službe jednotlivých lokomotív a ďalšieho vozového parku železničky, ktoré opäť potvrdzujú, že autor sa v tejto problematike dobre vyzná. Pozitívne je aj to, že autor zaplnil svoj text konkrétnymi osobnosťami, pričom v tejto súvislosti hodnotí napríklad riziká práce spojené s ťažbou dreva i náročnú službu železničného personálu. Z hľadiska vojenských dejín sú zaujímavé publikované údaje o vojenských železničiach rakúsko-uhorskej armády, o nasadení ruských vojnových zajatcov na výstavbu železničky počas 1. svetovej vojny, ďalej konštatovanie o spotrebe dreva na opevňovacie práce v období „veľkej“ vojny alebo informácia o cvičení železničného pluku z Pardubic v tomto priestore v roku 1928. V súvislosti so Slovenským národným povstaním sa autor venuje aj zobrazeniu tragických udalostí z októbra 1944. Vtedy boli po prestrelke medzi partizánmi idúcimi na vlaku a nemeckými vojakmi z pomsty na námestí v Hronci popravení strojvodca Ján Nikolajdes a kurič Dezider Švec. Problematika vojenských dejín je prítomná aj v súvislosti s ničením železničných zariadení na konci 2. svetovej vojny ustupujúcou nemeckou armádou. Drobným nedostatkom tejto knihy sú napríklad chyby v ortografickej podobe niektorých mien a diskutabilný preklad niektorých názvov

z maďarského jazyka.

Druhá kniha Aleša Bílka je, ako sme už spomenuli, v podstate chronologickým prehľadom iniciatív s cieľom zachrániť a oživiť lesnú železnicu na Čiernom Balogu. Táto kniha má svoje poslanie a význam vzhľadom na najnovšie dejiny Slovenska od normalizácie po súčasnosť. Autor tu opisuje neľahké (k)roky boja za záchranu železničky sprevádzané nezaujmom a, bohužiaľ, niekedy aj obštrukciami zo strany rôznych štátnych úradov, chronickým nedostatkom finančných prostriedkov a ďalších problémov. Napriek tomu v texte je zvýraznený zmysel takejto dobrovoľnej a v podstate nezaplatenej práce. Napokon, kniha nepriamo veľa hovorí aj o stave našej spoločnosti a aj o našom postoji k technickým pamiatkam. Ako jediný drobný nedostatok musíme uviesť, že v slovenskom texte sa vyskytujú gramatické, pravopisné a štylistické chyby.

Táto reprezentatívna publikácia bola vytlačená vo veľkom formáte na kvalitnom papieri. Text v oboch knihách dopĺňajú pútavé čierno-biele a farebné fotografie, tabuľky, nákresy, mapy a ďalšie prílohy.

P. Chorvát

ZEMKO, M. OBČAN, SPOLOČNOSŤ, NÁROD V POHYBE SLOVENSKÝCH DEJÍN. Bratislava : Historický ústav SAV vo vydavateľstve Prodam, s. r. o., Bratislava 2010, 280 s. ISBN 978-80-89396-05-4.

Autor v knihe skúma predovšetkým politické dejiny Slovenska, slovenskej spoločnosti a slovenského národa v prvej polovici 20. storočia. Toto obdobie – osobitne roky 1. Československej republiky – znamenalo zásadný, dovtedy nepoznaný zvrät v živote Slovákov a vôbec Slovenska. Túto tému považuje za kľúčovú pre pochopenie pohybu našich dejín, ktorou nám pripomína, ako hlboko a všestranne je zviazaná prítom-

nosť národa s jeho minulosťou. Robí tak bez mentorovania. Je to dielo myšlienkovito podnetné a čitateľsky príťažlivé. Slovenské dejiny vníma ako živý nepretržitý a obnovujúci sa proces, ktorý kladie stále nové otázky o zmysle nášho národného bytia.

Kniha sa člení do IV tematických celkov či častí, ktoré sa skladajú z 12 kapitol a predstavujú rôzne aspekty slovenského historického pohybu, ktorý sa reflektoval nielen v historiografii, ale aj vo vedomom či podvedomom vnímaní rôznych generácií, pričom jednotlivé generácie ho vnímali rôzne, pretože viaceré politické systémy ho zámerne deformovali a často vnucovali pohľad na históriu odporujúcu životnej skúsenosti. Takými boli napríklad hodnotenia justičných zločinov v 50. rokoch minulého storočia či okupácia 5 štátov Varšavskej zmluvy v auguste 1968 ako „internacionálna pomoc“.

V prvej časti *Slovenská spoločnosť v premenách historického času* autor hľadá podobu dejín stredoeurópskych národov. Medzi určujúce faktory historických premien slovenskej spoločnosti zahŕňa autor štúrovský pohyb a obdobie narastajúceho maďarizačného tlaku, čo našu spoločnosť zaháňalo do politickej pasivity a rok 1939 nás zasa vohnal do slepej uličky. Naproti tomu SNP ako dejinná udalosť prešla toľkými historickými interpretáciami, že dodnes vyvoláva mnoho otáznikov v našej historickej pamäti. Prvá Československá republika znamenala zásadný, dovtedy nepoznaný zvrat v živote Slovenska, v ktorom *Slováci završili svoje formovanie do moderného svojbytného európskeho národa*.

Ďalším celkom *Politika a jej tváre v medzivojnovnej straníckej aréne* približuje aj súboj politikov Milana Hodžu a Vavra Šrobára, začiatok i koniec koalícieho partnerstva Hodžových agrárnikov a Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, obraz a personifikácia prezidenta T. G. Masaryka. V tejto časti sú publikované aj eseje *Nádej – pasca*

na intelektuálov? s výrečným podtitulom *K tragickému príbehu verného komunistu Vladimíra Clementisa*.

Obsahom tretej časti sú *Politické ozveny etnickej pestrosti republiky v medzivojnovom období*, ktoré tvorí ťažisko autorovho výskumu. Venovaná mu je štúdia o slovakizácii Bratislavy (Pozsony-Pressburg-Prešporok) v 20. storočí, nemeckej tlači v medzivojnovom multikultúrnom prostredí, o politických stranách prvej ČSR a o pokusoch „konečného vyriešenia“ maďarskej otázky v Československu.

Posledný tematický celok *Slovensko v modernej stredoeurópskej histórii* analyzuje témy: Československo-sovietske spojenectvo z mladofudáckeho pohľadu, stredná Európa v politických koncepciách E. Beneša a M. Hodžu, E. Beneš v bludných kruhoch politiky, Trianon a Viedenská arbitráž a napokon záverečná stať *stredná Európa a Slovensko – prítomnosť a budúcnosť v tieni minulosti*.

V závere diela je *Dodatok – Zabudnutý text z roku 1968 – Socializmus a národná demokracia*. Po ňom nasleduje ešte *Zhrnutie (Summary), Bibliografia a Menný register*. Jednotlivé state či kapitoly alebo články boli napísané v rokoch 1968, 1979, 2002 – 2010.

L. Jančo

ČIERNÁ-LANTAYOVÁ, D. *TRADÍCIA A DEJINY. VYBRANÉ OTÁZKY ZO SLOVENSKO-MAĎARSKÝCH A SLOVENSKO-RUSKÝCH VZŤAHOV (1934 – 1949)*. Bratislava : Historický ústav SAV vo vydavateľstve TYPOSET Print, s. r. o., 2009, Edícia *SLOVENSKÁ HISTORIOGRAFIA*, 270 s. ISBN 978-80-970302-0-9.

Dielo vyšlo v rámci „Centra excelentnosti výskumu kľúčových otázok moderných slovenských dejín“ pri HÚ SAV.

Publikácia obsahuje texty, ktoré boli uverejnené v posledných pätnástich rokoch (1993 – 2008), texty, ktoré boli donedávna tabuizované, zamlčované či zakazované. Jednotlivé kapitoly alebo témy obsahujú množstvo rozporuplných otázok a problémov, ktoré riešili politici ČSR, Slovenska, Maďarska a Ruska v zahraničnej politike v zložitom medzivojnovom období a počas 2. svetovej vojny či tesne po nej.

Obsah diela tvoria dve časti: *Slovensko a Maďarsko* (7 kapitol) a *Slovensko a Sovietsky zväz* (8 kapitol). Prvá časť rieši protivenstvá maďarského problému a zahraničnopolitické koncepcie československej exilovej vlády v Londýne v rokoch 1941 – 1945, otázku národnostných menšín 1944 – 1948, otázky hraníc s Maďarskom 1944 – 1945, voľby v Maďarsku 1945, okupované územia južného Slovenska 1938 – 1945, sporné otázky medzi ČSR a Maďarskom 1943 – 1947 a napokon slovenská verejnosť a rok 1956. Problémy a sporné otázky pretrvávajú v modifikovanej podobe od Trianonskej mierovej zmluvy (1920) dodnes.

Druhá časť sa zaoberá sovietskou politikou v strednej a juhovýchodnej Európe 1944 – 1949, nadviazaním diplomatických stykov medzi Slovenskom a ZSSR 1939, predstavami a realitou vo vzťahu so Sovietskym zväzom 1940, slovenskými záujmami medzi Bratislavou a Moskvou 1940 – 1941, ruským faktorom v geopolitických úvahách o Slovensku 1939 – 1941, poznámkami

sovietskeho zástupcu k napätiu medzi Slovenskom a Maďarskom 1940 – 1941, ruskou otázkou 1941 – 1943 a slovanskými predstavami v slovensko-ruských vzťahoch 1934 – 1949.

Knihy Dagmar Čiernej-Lantayovej je už piatym vydaním v HÚ SAV s názvom *Slovenská historiografia*. Autorkin výskum ukazuje postoj popredných politikov Československa, Maďarska, sovietskeho Ruska i Slovenska k formovaniu zahraničnej politiky a politických vzťahov medzi ich krajinami v mimoriadne zložitom období. Obsahuje texty, ktoré vychádzajú z hlbokého bádania v archívoch v Moskve, Budapešti, Prahe a Bratislave. V čase, keď nacistické Nemecko začalo pochod cez nestabilnú a rozhádanú Európu, je veľmi pozoruhodné sledovať nielen názory, motiváciu a konanie vládnucej elity týchto krajín, ale aj reakcie rôznych politických zoskupení a strán. Zaujímavé je krátke obdobie existencie samostatnej Slovenskej republiky. A to nielen, pokiaľ ide o kontroverzné vzťahy medzi Slovenskom a Maďarskom, a to ako spojencov v novej Hitlerovej Európe, ale aj diplomatické vzťahy medzi Bratislavou a Moskvou, ktoré marxistická historiografia považovala za tabu. To na jednej strane ukazuje politickú hru slovenských vodcov vykonávanú pod dohľadom nacistického Berlína a na druhej strane dokumenty i korene slovenského rusofilstva. Otvorené a kontroverzné otázky z predvojnových a vojnových čias sa vrátili v pozmenenej podobe po roku 1945, ktoré opäť ovplyvnili vzájomné vzťahy uvedených krajín. V hektickej medzinárodnej a diplomatickej scéne sme boli svedkami novej vlny sporov najmä medzi malými štátmi strednej a juhovýchodnej Európy, čo trvalo iba krátko, lebo tieto krajiny sa stali satelitmi Sovietskeho zväzu a ich individuálne záujmy spadali pod politickú nadvládu tejto superveľmoci.

L. Jančo

JAKL, Tomáš. *PRAHOU POD PAN-CÍŘEM POVSTALCŮ. České květnové povstání ve fotografii*. Svazek I. Praha : Mladá fronta, 2010, 215 s.

Anotovaná publikácia je prvým zväzkom novej edície České květnové povstání ve fotografii pražského vydavateľstva Mladá fronta. Jej autorom je vojenský historik, pracovník Vojenského historického ústavu v Prahe Tomáš Jakl, ktorý sa dlhodobo venuje najmä problematike útočnej vozby (obrnenej techniky) do roku 1945. Publikáciu lektorovali Vladimír Francev a David Šolc. V stručnom úvode knihy autor správne poukazuje na význam tankových jednotiek a taktiež vojenského letectva v období 2. svetovej vojny. Konštatuje, že po vypuknutí Českého májového povstania v roku 1945 disponovali povstanci v Prahe a okolí desiatimi obrnenými vozidlami, desiatimi improvizovanými obrnenými vlakmi a jedným lietadlom. Ďalej je v knihe publikovaný dokument Souhrnná zpráva o bojích útočné vozby ve dnech 5. až 9. května 1945. Ide o edíciu správy veliteľa Útočnej vozby Veľkej Prahy (veliteľstvo „Bartoš“) plk. gšt. Zdeňka Vltavského zo dňa 4. júna 1945. Táto správa bola vypracovaná pre vtedajšieho vojenského veliteľa Veľkej Prahy generála Karla Kutlvašra, je archivovaná vo VÚA – VHA Praha a obsahuje aj štyri prílohy, ktoré predmetnú problematiku vhodne dopĺňajú, rozširujú, resp. konkretizujú. Hlavnú časť knihy tvorí súbor 225 neraz unikátnych dobových fotografií znázorňujúcich najmä povstaleckú obrnenú techniku. Je evidentné, že príprava tejto publikácie trvala autorovi niekoľko rokov. Fotografický materiál do nej pritom pochádza zo zbierok viacerých autorov a inštitúcií. Je nutné konštatovať, že popisy záberov sú na vysokej profesionálnej úrovni. Autor aj týmto potvrdil, že sa v predmetnej problematike skvelo vyzná. Súbor fotografií je rozdelený do sedemnástich samostatných

časť. Kritériom rozdelenia bola nielen príslušnosť vozidiel k niektorej jednotke, ale aj geografický, resp. časový faktor vzhľadom na uvedenú problematiku. Práca tak obrazom prináša nové a často slovom ťažko opísateľné informácie o českom májovom povstání v roku 1945. Obrazový materiál ďalej vhodne dopĺňa zoznam skratiek, použitá literatúra, archívne pramene, menný a miestny register.

P. Chorvát

BAKA, I. – CSÉFALVAY, F. – KRAL-ČÁK, P. a kol. *FERDINAND ČATLOŠ – VOJAK A POLITIK (1895 – 1972)*. Bratislava : Pro Militaria Historica, 2011, 309 s. ISBN 978-80-970768-0-1

Občianske združenie *Pro Militaria Historica* v spolupráci s Vojenským historickým ústavom Bratislava vydalo v roku 2011 zborník príspevkov o zaujímavej osobnosti vojenských dejín Slovenska – Ferdinandovi Čatlošovi. Vydanie tejto publikácie finančne podporili Ministerstvo obrany SR, Ministerstvo kultúry SR a Literárny fond. Výskum v nemeckých archívoch, ktorého výsledky sú takisto v publikácii prezentované, bol realizovaný v rámci grantu APV č. 0352-07 pod názvom *Slovensko-nemecké vzťahy v rokoch 1938 – 1945 v dokumentoch*. Autori jednotlivých príspevkov patria ku mladej a strednej generácii slovenských (vojenských) historikov. Kompozične je publikácia tvorená širším úvodom a jedenástimi kapitolami. Autori, resp. zostavovatelia, pri ich publikovaní zvolili predovšetkým chronologické hľadisko, teda jednotlivé kapitoly interpretujú najmä Čatlošov profesionálny život (čo naznačuje aj názov publikácie).

Zostavovatelia v úvode bližšie zhodnotili doterajší stav poznania tejto problematiky, pričom bližšie analyzovali vnímanie osobnosti Ferdinanda Čatloša v historiografii. Zdôraznili, že napriek značnému záujmu

o problematiku vojenských dejín Slovenskej republiky z rokov 1939 – 1945 „... *dodnes nie je k dispozícii komplexná biografia jediného generála slovenskej armády...*“ (s. 6). Zostavovatelia tu ďalej správne upozornili aj na ďalšie úskalia interpretácie osobnosti Ferdinanda Čatloša, ktoré spočívajú najmä v nekritickej nazeraní na jeho obsiahle memoáre.

Ako sme už spomenuli, príspevky sú vzhľadom na tému zoradené chronologicky. Vojenský historik Miloslav Čaplovič sa tak vo svojom príspevku zameril na zobrazenie Čatlošovho života a vojenskej kariéry do vzniku Slovenskej republiky v roku 1939. Ďalšie príspevky s výnimkou posledného sa sústreďujú na interpretáciu Čatlošových aktivít vo funkcii ministra národnej obrany v rokoch 1939 – 1944. Vojenský historik František Cséfalvay vo svojom prvom príspevku bližšie interpretuje Čatlošovu osobnosť v súvislosti so vznikom a výstavbou slovenskej armády v období od marca do augusta 1939. Vo svojom druhom príspevku sa následne zameril na problematiku vzťahu generála Čatloša k odboju v roku 1944. Ďalší pracovník Vojenského historického ústavu v Bratislave Igor Baka prispel do zborníka štyrmi príspevkami. V prvom zobrazuje generála Čatloša ako veliteľa slovenskej poľnej armády v ťažení proti Poľsku. V ďalšom analyzuje pozadie neprijatej demisie generála Čatloša z januára 1941. Otázkou účasti slovenskej armády na frontoch druhej svetovej vojny v rokoch 1941 – 1944 autor rozdelil do dvoch samostatných kapitol. V súvislosti s ministrom obrany hodnotí najprv nasadenie slovenskej armády na východnom fronte (1941 – 1942) a potom jej ďalšiu účasť na vojnových operáciách (1942 – 1944). Pomerne obsiahlu kapitolu Nemecká vojenská komisia na Slovensku a „tichý“ minister napísali Jana Tulkisová a Eduard Nižňanský. V nej sa zamerali na konštituovanie Nemeckej vojenskej komisie na Slovensku a jej ďalšie

aktivity do vypuknutia 2. svetovej vojny.

Príspevok Pavla Šimuniča (VHÚ) vzhľadom na tému časovo-tematicky „vypĺňa“ obdobie od skončenia vojenského ťaženia proti Poľsku do tzv. Lichardusovho puču. Veľmi zaujímavý je aj príspevok Petra Kralčáka (VHA), v ktorom bližšie interpretuje rolu ministra národnej obrany pri vytváraní Pracovného zboru NO. V poslednej kapitole sa Alex Maskalík (VHÚ) venoval interpretácii rozsiahleho spomienkového materiálu. Zborník vhodne dopĺňa zoznam najvyšších vyznamenaní generála Čatloša a kvalitné čiernobiele fotografie. Tie približujú nielen profesionálny, ale aj súkromný život tohto generála. Čitateľ v záver nájde prehľad použitých prameňov a literatúry, anglické a nemecké resumé, menný register a krátke biografie autorov.

Vydanie zborníka o generálovi Čatlošovi je, podľa nášho názoru, pozitívna udalosť v slovenskej vojenskej historiografii. Kniha prináša nielen viaceré nové pohľady na osobnosť ministra národnej obrany, ale aj niektoré pomerne málo známe informácie o „jeho“ dobe. Zborník určite uvítajú nielen profesionálni historici, ale aj študenti histórie a všetci záujemcovia o vojenské dejiny Slovenska. Dúfajme, že z „dielne“ občianskeho združenia Pro Militaria Historica vyjde ešte veľa takýchto kvalitných publikácií.

P. Chorvát

OVERY, Richard. *BRITAIN AT WAR 1939-1945.* London : Carlton Books, 2011. 140 s., ISBN 978-1-84732-853-3.

Druhá svetová vojna je jednou z „najobľúbenejších“ tém mnohých súčasných historikov a monografií zaoberajúcich sa týmto obdobím je nespočetne veľa. Takouto prácou je aj predkladaná kniha britského historika Richarda Overeho (*1947) *Britain at War 1939-1945*. Aj keď je táto práca

napísaná renomovaným historikom a odborníkom, o ktorom môžeme konštatovať, že patrí medzi svetovú špičku vo výskume dejín 2. svetovej vojny, nie je odbornou monografiou v pravom slova zmysle. Ide skôr o zhrňujúcu vedecko-populárnu prácu určenú nielen akademickej obci. Overyho kniha je zaujímavým príkladom, ako prezentovať súhrnné výsledky dlhodobého výskumu širšej verejnosti. Monografia si dáva za cieľ poukázať na vojnové úsilie Veľkej Británie v celej jeho šírke, od počiatočných porážok až po víťazstvo vo vojne. Pokryté sú všetky bojiská, ktorých sa zúčastnili britskí vojaci a vojaci Commonwealthu: od prvých dvoch rokov, v ktorých stála Veľká Británia spolu so svojím Impériom prakticky sama v celosvetovej vojne proti Nemecku a jeho spojencom z Osi, fašistickým Talianskom a imperiálnym Japonskom; až po koniec vojny, kde Briti bojovali po boku svojich nových spojencov, predovšetkým Spojených štátov a Sovietskeho zväzu.

Práca je rozdelená na 56 malých, väčšinou dvojstranových kapitol. Jednotlivé kapitoly postupne chronologicky popisujú udalosti druhej svetovej vojny, na ktorých sa Veľká Británia vojensky, diplomaticky, alebo inak podieľala: mníchovskou krízou počnúc, kapituláciou Japonska končiac. V knihe môžeme nájsť známe a prevratné udalosti vojny, akými boli operácia Dynamo (evakuácia britských vojakov z Dunkirku), pád Francúzska, bitka o Britániu, porážka Rommelových Afrikakorps, bombardovanie Nemecka, deň D a vylodenie v Normandii, či prekročenie Rýna, no i niekoľko menej známych kapitol vojny. Overy venuje jednu kapitolu napríklad menej známej bitke pri River plate zo septembra 1939 (s.14-15), ktorá bola prvou námornou bitkou druhej svetovej vojny a zároveň prvým britským víťazstvom. Zaujímavou je aj kapitola o nemeckom pláne na vylodenie na britské ostrovy, tzv. operácii „Seelöwe“ a strachu, ktorý v Spojenom kráľovstve spôsobila.

Cez víkend zo 14. na 15. septembra 1940 dostali dokonca britskí vojaci na pobreží rozkaz spať v topánkach (s. 32). Menej známou akciou je tiež neúspešná operácia s krycím názvom „Chastise“, ktorej cieľom bolo zničiť niektoré vodné priehrady v Nemecku, a tým oslabiť ekonomickú a hospodársku potenciu Ríše a ktorá bola odvolaná po prvom nálete (s. 86-87). Zvláštnu kapitolu venuje Overy i špeciálnym britským jednotkám Commandos (s. 56-57), bombardovaniu Nemecka RAF (s.64-65), osobitne potom bombardovaniu Hamburgu (s. 92-93). Osobitné kapitoly sú venované tiež špiónom, kamuflovaniu a lstiam, ktoré používala armáda jej Veličenstva vo svojom vojenskom úsilí (102-103), a oslobodeniu koncentračných táborov (s. 128-129).

Každá udalosť je prezentovaná stručne a je doplnená mapami a fotografiami, pričom ide väčšinou o doteraz málo využívané, a preto aj málo známe fotografie zo zbierok *Imperial War Museum* a londýnskych *National Archives in Kew*. Text jednotlivých kapitol je dobre čitateľný, zrozumiteľný a pôsobí ucelene.

Zaujímavou časťou knihy sú faksimile dobových dokumentov, denníkov vojakov, korešpondencie či dobovej tlače. Čitateľ tak môže v knihe nájsť známy príkaz č.1 – Hitlerov rozkaz na inváziu do Poľska z 31. augusta 1939, poznámky, ktoré si Winston Churchill robil pred svojím vystúpením v snemovni 20. augusta 1940, list dvojitého agenta Garba z Madridu do Nemecka, ktorý hovorí o tom, že vylodenie Spojencov určite neprebehne v Normandii, alebo denníky bombardovacieho letca z Nového Zélandu, či seržanta G. E. Hughesa, ktorý popisuje svoje skúsenosti od dňa D po Operáciu Market Garden.

Overy neprináša v tejto knihe prevratné fakty ani nový pohľad na dejiny Veľkej Británie, či dejiny druhej svetovej vojny. Prezentovaná publikácia je však zaujímavým príkladom, ako prezentovať výsledky

výskumu, ktorému sa Overy venuje väčšinu svojho akademického života širokej verejnosti.

J. Drábik

BOHUŠ, Ondrej. *SPOMIENKY HRONSEČANOV NA PROTIFAŠISTICKÝ ODBOJ, SNP A OSLOBODENIE*. Banská Bystrica : Klub priateľov múzea SNP, 2011, 119 s. ISBN 978-80-89514-01-4.

V premiére edície Spomienky Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici vyšla tohto roku monografia *Spomienky Hronsečanov na protifašistický odboj, SNP a oslobodenie*. Podpísali sa pod ňu Ondrej Bohuš, Štefan Gulka a Želmíra Slancová. V predhovore píše autori o motiváciách vzniku publikácie a časovom slede zhromažďovania historických faktov naratívnej povahy. Tie majú charakter spomienkového rozprávania, či rozprávania zo života, ktorú autori prerozprávali do historického opisu či stručnej biografie osobností spojených s predmetom práce. Monografia má popri predhovore, úvode i závere deväť kapitol.

Kapitola prvá zbytočne anotuje stručnú históriu obce po tom, ako obec vydala pri svojom 750. výročí prvej písomnej zbierky vlastivednú monografiu. Druhá kapitola píše o sociálnej skladbe obyvateľstva, jej determinácii výstavbou rozsiahlych muničných skladov, ktorá priniesla do regiónu silný robotnícky (čiastočne protifúďacky) a vojenský element. Protifúďacky element sa z domácich zdrojov napíňal z prostredia železničiarov a evanjelickej cirkvi v lokalite spravovanej Pavlom Hroncom. Jeho prostredníctvom sa upevňovali v regióne protifašistické postoje obyvateľov i konšpiratívne akcie celoštátneho charakteru s presahom do zahraničia. Hronec sa angažoval i v činnosti odbojovej skupiny Flóra pod vedením Kvetý Veisovej. Tretia kapitola píše

o priebehu Povstania v lokalite. Vymenováva 37 občanov Hronseku, vojakov činnej služby a záloh, ktorí sa Povstania zúčastnili. Opisuje i aktivity občanov pri opevňovacích prácach a opravách na letisku Tri duby. Samostatnou časťou kapitoly je opis udalostí spojených s rozsiahlym nemeckým náletom na letisko 10. septembra. Autori sa potom venujú pohybu niektorých povstalcov v bojových operáciách na rôznych operačných smeroch. Venujú sa tiež mapovaniu povstaleckého obdobia z pohľadu sedemnástich mužov a jednej ženy. V tejto kapitole venujú autori náležitú pozornosť i udalostiam na Troch duboch, najmä leteckého mostu Červenej armády, príletom zahraničných misií, 1. československého leteckého stíhacieho pluku, jeho zásluh pri ochrane sliačskeho letiska a príletu 2. československej paradesantnej brigády. V ďalšej kapitole píše autori históriu obce po potlačení Povstania od záchranu povstaleckých vojakov, Židov, stykov s oddychujúcimi maďarskými a nemeckými jednotkami, približujú ochranu materiálnych hodnôt regiónu i občanov pred deportáciami. Krátka piata kapitola hovorí o záchrane troch amerických letcov, ktorí spadli do chotára Hronseka 12. decembra 1944. *Oslobodenie obce Hronsek*, nesie názov šiesta kapitola. Opisuje silný fortifikačný systém, ktorý bránil prístupu spojeneckých vojsk v smere na Banskú Bystricu. Front stál pred touto líniou od 14. do 21. marca. Potom nastal čas obnovy Hronseka, nielen materiálnej, ale i sociálnej, kultúrnej, religióznej a politickej. Ďalšia kapitola zaznamenáva príbehy z čias odboja a spolupráce s odbojármi susedných obcí, najmä Badína. Obce popri materiálnej pomoci vytvorili prirodzený informačný systém komunikácie a mimooficiálneho informovania občanov o stave spoločnosti. V tejto kapitole defilujú hrdinovia všedných vojnových dní, ktoré bolo treba žiť so cťou, prirodzenými činmi pomoci a nevšednými skutkami proti nepriateľovi. Záver kapitoly

obsahuje i menoslov obyvateľov, ktorí sa zapojili do protifašistického odboja. Deviatka kapitola opisuje stručné dejiny miestnej organizácie protifašistického odboja, ktorej vznik sa datuje do roku 1974. Záver sumarizuje obsah publikácie a čiastočne ho dopĺňa novými faktmi.

Z obsahu publikácie je čitateľné, že s láskou a hrdosťou ju pripravili ľudia životne zainteresovaní na dejoch obdobia, o ktorých píšú. Zdá sa, že na základe naratívnej histórie spísali a predostreli fakty, ktoré sa už len ťažko budú dať doplniť novými skutočnosťami. Žiaľ, autori nie vždy naplňajú súčasné požiadavky historiografie. Napríklad nie sú čitateľné všetky fotografie textu, na strane 47 sľúbený prehľad použitej literatúry chýba, napriek tomu je to čitateľné dielko, naplnené hrdosťou a viditeľnou snahou maximálnej obsahovej naplnenosti historickými faktmi.

M. Šípka

BÍLEK, J. VOJÁCI DRUHÉ KATEGORIE aneb Neříkejte jim černí baroni. Praha : Euromedia Group, k. s. – Knižní klub Praha 2010, 280 s. ISBN 978-80-242-2622-8.

PTP 1. 9. 1950 – 1. 5. 1954

„Čierni baróni“ sú verejnosti známi najmä z kníh M. Švandrlíka, ale povaha ich vojenskej služby nemohla byť tomuto humoristickému obrazu vzdialenejšia. O ich pomenovaní existujú 3 teórie: vojaci pracujúci v baniach zarábali toľko ako baróni a od uhoľného prachu boli čierni; baňa Sovinec patrila pred znárodnením barónovi Larischovi nosiacemu biely golier, teraz patrí ľudu a oni sú vlastne baróni, ale čierni; v bani Hedvika si po šichte dávali v kantíne pivo, autobus ich potom odvážal na ubytovne a súrili ich „*Nezdržujte, baróni*“, „*pohnite si, baróni*“ ..., táto je najpravdepodobnejšia. V roku 2010 uplynulo šesťdesiat rokov od založenia prvých pomocných technických

práporov (PTP), ktoré boli v skutočnosti trestnými vojenskými jednotkami pre politicky nespoľahlivých mužov, ktorí boli počas vojenskej základnej služby izolovaní a potrestaní ťažkou fyzickou prácou, tá ich spolu s ideologickým pôsobením a rôznymi formami ponižovania mala prevychovať v duchu potrieb komunistického režimu. Vojaci druhej kategórie sprostredkujúajú nielen poznanie, kto pétépáci skutočne boli, ale i dobu, v ktorej prežívali svoje ťažké a dodnes temer neznáme životné príbehy. Ich cenné i otrasné spomienky sprevádza celý rad dobových dokumentov, väčšinou doteraz nepublikovaných fotografií z osobných archívov, dokumentov vojenskej správy, vojenské knižky či autentické kresby z čias vojenskej služby. Súčasťou publikácie je aj prehľad a stručná história všetkých PTP v histórii čs. armády.

Obsah knihy tvorí 7 kapitol s názvami a časovými údajmi: Kapitola 1: *Na začiatku boli cestné prápory (október 1948 – september 1950)*. 5. oddelenie obranného spravodajstva (OBZ) Hlavného štábu čs. armády zrodilo obludný systém – v júli 1948 navrhlo vytvoriť v rámci ženijného vojska niekoľko jednotiek s osobitným režimom, a tak vznikli od 1. 10. 1948 zo IV. cestných práporov ženijných plukov (žp): žp 1 Mimoň 51. PTP, žp 2 Svatá Dobrotivá (Zaječov) 52. PTP, žp 3 Mesto Libavá 52. PTP a žp 4 Leš' 54. PTP. Boli podriadené ženijnému vojsku a boli dislokované vo vojenských výcvikových táboroch (VVT) a slúžilo v nich 2 000 vojakov. Ich úlohou bolo izolovať mladých mužov od ostatných vojakov pre triedny pôvod (otec bol kapitalista, živnostník, veľký či stredný roľník, odsúdený za trestný čin...). Boli podopreté zákonmi č. 231/1948 Zb. na ochranu ľudovodemokratickej republiky a č. 247/1948 Zb. o táboroch nútených prác. 12. 7. 1950 podpísal minister národnej obrany rozkaz o zriadení prvých osem PTP. Ďalšia kapitola s názvom *Lahkým pétépákom lahko a rých-*

lo (september 1950 – september 1951). Nástupom A. Čepičku sa začalo podľa KVP budovanie čs. armády podľa vzoru ZSSR (zriadenie ZVP, očista veliteľského zboru, politická a triedna repatriácia brancov). V jeseni 1950 bolo vytvorených prvých 8 PTP (4 ľahké – Mimoň, Sv. Dobrotivá, Mesto Libavá, Lešť a 4 ťažké – Ostrava-Radvanice, Horní Suchá, Kladno-Libušín, Most). Vojaci nosili čierne náplecníky (po ženis-toch, aj chemikoch, ale čierne s červeným lemovaním nosili aj tankisti, delostrelci, každý s označením zbraní). Boli stanovené klasifikácie (A – zdravotná, B – polit. spôsobilosť, C – politická, schopný pre PTP, od septembra 1950 zmenené na E – politicky nespoľahlivý) a D – neschopný (niektoré sa ešte členili na Aj, Ad, Bs, Cj, Cd). Uskutočnili sa previerky preverených, v rámci ľahkých PTP boli zriadené pre duchovných, klerikov a seminaristov „kňazské roty“, v ťažkých PTP boli po skupinách všetkých rôť. Dňa 1. 1. 1950 vznikli pre potreby armády stavebné podniky Posista, Konstruktiva, Armastav, Severostav a Stavoinindustria, v ktorých pracovali hlavne pétépáci. Nasleduje 3. kapitola *Osemsto metrov pod zemou (október 1950 – september 1951)*. Už v roku 1946 vznikli Kombinované banské oddiely (KBO). Roku 1947 bol vyhlásený dvojročný plán obnovy a výstavby vojnou zničeného hospodárstva. Pre nedostatok pracovných síl boli vytvorené Vojenské banské oddiely (VBO), ktoré nahradili výpomoc armády. Prvé 4 ťažké PTP vytvorili v máji 1950 (2 v Ostrave, Kladne a Moste). Od 1. 1. 1951 boli všetky PTP a KBO podriadené Stavebnej a bytovacej správe (SUS) MNO. 15. 5. 1951 vznikli prvé 2 technické prápory (TP) v Děčine a Moste a pre PTP a TP vznikol nový termín Vojenské pracovné jednotky (VPJ). Kapitola 4: *Neurčito sa rovná navždy (október 1951 september 1952)*. Vojenská rada 12. 9. 1951 zneužila § 39 branného zákona – boli vytvorené 3 nové ľahké PTP „kulacké“ pre vojenské stavebníctvo

a zároveň boli pre nich určené výnimočné cvičenia. V roku 1951 VPJ tvorilo 11 ľahkých a 6 ťažkých PTP s 24 000 mužmi. 18. 8. 1952 bol vydaný štatút VPJ, upravujúci ich práva a povinnosti. Do VPJ bolo zaradených 5 druhov osôb podľa klasifikácie a vytváralo sa 5 druhov jednotiek: TP pre stavebné práce ženijného vojska, pre banské práce, pre stavebné podniky, ťažké PTP pre bane, trestanecké roty. Ďalej Kapitola 5 *Výnimočné vojenské cvičenia v listoch (október 1952 – september 1953)*. Represívny charakter jednotiek nezmizol, ale postupne bol nahradzovaný ekonomickým hľadiskom – zvyšovanie počtu TP pre vojenskú správu i národné hospodárstvo. 1. 1. 1952 boli vytvorené 3 „kulacké“ jednotky a 1. 11. 1952 4 TP (2 už patrili žen. vojsku). Prápori prekračovali normy, zaviedlo sa súťaženie, šport, kultúra, organizovali sa večerné odborné kurzy, robili sa záväzky na brigádu v baniach. Po smrti Stalina (5. 5. 1953) a Gottwalda (14. 3. 1952) sa pomery začali uvoľňovať – premenou PTP na TP sa pracovná služba mala stať vojenskou. 1. 6. 1953 sa uskutočnila peňažná reforma (veľká menová lúpež), zrušený bol lístkový systém, čo malo negatívny dopad na PTP i TP. Napriek tomu bola rentabilita VPJ viac dobrá, pre voj. správu i NH bola veľkým prínosom a znamenala zisk. Kapitola 6: *Koniec s hor-kou prichuťou (október 1953 – máj 1954)*. Nastal začiatok konca. K 1.1.1953 došlo k prvej veľkej reorganizácii VPJ aj veľká previerka vojakov klasifikácie E. 7 PTP bolo reorganizovaných na TP, vznikla 55. pomocná techn. skupina (II., IV. a V. PTP sa stali 10 – 12. TP. I. a III. – 13. a 14. PTP). Jej súčasťou sa stal i 8. a 9. TP, 5. a 6. TP prešli k žen. vojsku. Na konci roka 1953 VPJ tvorilo 17 TP a 10 PTP s počtom 31 000 (z toho 7 000 PTP). Dochádzalo k veľkým stratám (zranenia – ľahké 2 750, ťažké 518, smrteľné 40), vzniklo 4 992 mimoriadnych udalostí (samovraždy, zbehnutia, svojvoľné vzdialenia, poburovania). Venovaním po

50 Kčs dostali vianočné dovolenky. Nastal začiatok konca: v 2. polovici roka 1953 v 25 VPJ (8 PTP a 17 TP) slúžilo 30 000 mužov na viac ako 350 miestach. 1. 3. 1954 vznikla 1. – 3. technická skupina, počet VPJ sa znížil na 20 TP a 4 PTP. K 30. 4. 1954 bola zrušená klasifikácia E, povolávanie na výnimočné cvičenia (bez časového obmedzenia, vojenská služba neraz trvala aj 4 roky) a posledné 4 PTP ako politické a trestanecké jednotky k 1. 5. 1954 zanikli – boli reorganizované na TP, 1. 5. 1954 VPJ boli premenované na Vojenské technické jednotky (VTJ). Napokon posledná Kapitola 7 *Čo bolo ďalej (Kaleidoskop nasledujúcich rokov)*. Začiatkom mája 1954 VPJ z čs. armády zmizli, VVPJ premenované na VVTJ, v ktorom pôsobili 3 TS s 12 TP stavebnými, ktoré boli 1. 10. 1956 reorganizované na 1 techn. pluk, 2 mostné stavebné prápory a 3 cestné stav. prápory. 1. 1. 1959 sa zlúčili VTJ s n. p. Posista, vytvorili sa Voj. stavby, ktoré mali 5 technických plukov, z ktorých vznikli 1. 10. 1960 skupiny (mali vojenskú a hosp. časť), a tieto sa 1. 10. 1961 zlúčili, VS mali okolo 10 000 vojakov a niekoľko tisíc o. z. V roku 1961 sa začalo pripravovať železničné vojsko – boli zrušené 4 skupiny VS a vytvorené nové cestné brigády, z ktorých vznikli v roku 1974 1. silniční stav. brigáda Pardubice a 2. cestná stavebná brigáda Bratislava (zanikla ako stavebná základňa 1995). Roku 1990 sa vytvoril Zväz PTP, 1991 Český a Slovenský zväz PTP (1992 sa osamostatnili), neskôr premenovaný na PTP-VTNP. Zákonom č. 87/1991 Zb. a 267/1992 Zb. došlo k mimosúdny rehabilitáciám. PTP mali represívny charakter, avšak

paradoxne neodporovali vtedajším právnym predpisom alebo iba sčasti. Ich vznik však bol v príkrom rozpore s medzinárodnými konvenciami (Dohoda o nútenej alebo povinnej práci). V PTP slúžilo spolu okolo 60 000 – 100 000 vojakov, z toho asi 15 000 s klasifikáciou „E“ (okolo 5 500 zo Slovenska). V rokoch 1948 – 1954 boli vytvorené: 4 cestné prápory žen. plukov (od 1950 51. – 54. PTP, 55. – 68. PTP, I. – V. PTP, 55. pomocná techn. skupina, 1. – 8. TP (z toho 14 ľahkých PTP pre prácu v stavebníctve a 11 ťažkých PTP pre prácu v baniach a lomoch. Situáciu pútavým spôsobom približujú rozprávania priamych účastníkov jednotiek (K. Adam, J. Foltýn, L. Malý, V. Koželský, S. Hledík a V. Dlouhý. Knihu dopĺňajú akoby samostatné časti: 13 osobností (ako kpt. B. Ťoupalík) – veliteľov PTP; Ako išiel čas; Podivná jurisdikcia; Pohľad za hranice – ZSSR, Poľsko, Maďarsko a Rumunsko – ktoré mali podobné útvary, v ktorých slúžilo asi 950 000 mužov (pre ZSSR a Bulharsko nie sú údaje).

Vedecký pracovník, historik, publicista a prekladateľ Jiří Bílek sa špecializuje na dejiny druhej polovice 20. storočia, predovšetkým na vojenstvo a čs. armádu. Problematikou PTP sa zaoberal v publikáciách: *PTP 1950 – 1954* (1992), *Pétépáci aneb černí baroni* (1996), *PTP – o jedné z forem zneužití armády...* (2002). I jeho posledné dielo o ich organizácii, účele a fungovaní je jedinečná knižka, v ktorej sa kapitoly z histórie týchto útvarov striedajú s príbehmi a portrétmi konkrétnych ľudí.

E. Jančo

KRONIKA

VEDECKÁ KONFERENCIA O OBČIANSKEJ VOJNE V RUSKU

V meste Kungur na Urale (Ruská federácia, Permská oblasť) sa v dňoch 7. – 8. októbra 2011 uskutočnil druhý ročník vedecko-praktickej konferencie *Občianska vojna na Urale: súčasné problémy prameňoznalectva a historiografie*. Jej usporiadateľmi boli Historicko-politologická fakulta Permskej štátnej univerzity, Katedra svetových a národných dejín Moskovského štátneho inštitútu medzinárodných vzťahov, Permské oblastné múzeum, Kungurské regionálne múzeum, historicko-archívny časopis *Retrospektíva*, mestská správa Kunguru a Československá obec legionárska v Prahe.

V rámci konferencie odzneli viaceré podnetné referáty zaoberajúce sa ako teoretickými problémami (periodizácia občianskej vojny, terminológia, kritická analýza dochovaných prameňov, vyhľadávanie zničených hrobov legionárov a iné), tak otázkami praktickými (vyučovanie problematiky na rôznych stupňoch škôl) a aj konkrétnymi vojensko-politickými udalosťami (vzťahy légii s boľševikmi, vplyv separátneho mieru v Brest-Litovsku, „každodenný život“ bojujúcich jednotiek a miestneho obyvateľstva, bojovými operáciami v oblasti Uralu – napríklad v Jekaterinburgu, Kyne a v iných mestách). Veľmi zaujímavé bolo sledovať slovné „súboje“ ruských historikov konfrontujúcich názory staršej historiografie s novšími, ideologických náterov zbavených postojmi, napríklad v otázke teroru. Diskutovalo sa napríklad o tom, že doteraz takmer jednoznačne klasifikovanú činnosť légii v oblasti Penzy, Čeljabinska a inde ako „vzburu“, by bolo vhodnejšie nazývať „vyšťupením“ alebo o otázkach spojených s terorom boľševikov a bielych vojsk. Presné čísla nebudú nikdy známe, ale podľa niektorých referujúcich bije do očí obrovský rozdiel v pomere obetí tohto búrlivého a krutého obdobia v dejinách Ruska. Počet obetí „červeného“ teroru niektorí referujúci odhadovali na približne 1 milión, zatiaľ čo obeťami „bielych“ sa stalo približne 10 000 ľudí, pričom ale išlo väčšinou o protivníkov, ktorí padli v bojových operáciách. Za českú a slovenskú stranu sa na konferencii zúčastnili Tomáš Jakl (referoval o zbierke fotografií vo Vojenskom historickom archíve v Prahe), Bernard Panuš (prítomnosť a dislokácia legionárov v Jekaterinburgu) a Ferdinand Vrabel (denníky legionárov ako historický prameň).

Podujatie sa uskutočnilo už druhýkrát a jeho prvý ročník v roku 2010 vznikol zo spoločného úsilia českej a ruskej strany za účelom pátrania po udalostiach spojených s rokmi 1917 – 1920, úlohou československého zahraničného vojska v Rusku, vyhľadávania hrobov padlých čs. vojakov (neskoršie nazvaných legionármi) a prípravou obnovy ich pomníkov v Rusku. V rámci konferencie sa konal aj okrúhly stôl na tému *Vojenské hroby na Urale, vyhľadávanie, súčasný stav, súpis, problémy zachovania*. V rámci podujatia diskutovali ruskí odborníci o stave a problémoch súpisu a zachovania vojenských hrobov v Rusku, konkrétne na Urale, a z českej strany vojenský pridelenec veľvyslanectva Českej republiky v Moskve pplk. David Pastyřík referoval o vyhľadávaní hrobov padlých českých

a slovenských legionárov, ako aj o stavbe pomníkov v Rusku. V predchádzajúcich rokoch sa podarilo postaviť už pomníky legionárom v Jekaterinburgu, Vladivostoku, Krasnojarsku, Buzuluku a Nižnom Tagile, 20. októbra sa odhaľoval pomník v Čeljabinsku (symbolizuje legionársky vlak – ešalón) a v ďalších rokoch sa pripravuje stavba ďalších, približne 45 pomníkov. Konkrétne v meste Kungur sa plánuje polozenie základného kameňa a odhalenie pomníka v roku 2012, a ten bude mať podobu teploty. Na finančných nákladoch stavby pomníka v Krasnojarsku sa podieľala aj Slovenská republika.

V ďalšej časti podujatia prebehla vernisáž výstavy *Československé legie v Rusku v lete 1914–1920* v priestoroch regionálneho múzea v Kungure. Ide o tú istú výstavu, ktorú pripravila Československá obec legionárska v spolupráci s Ministerstvom obrany ČR, Vojenským ústredným archívom MO ČR a Vojenským historickým ústavom v rámci projektu „Legie 100“, ktorá už bola predtým inštalovaná aj v Regionálnom múzeu v meste Perm a z Kunguru bude putovať ďalej do ďalších ruských miest. Výstava obsahuje takmer šesťdesiat panelov so štyristo fotografiami dokumentujúcimi udalosti, pôsobenie a život príslušníkov československých légii v Rusku. Zaujímavé je riešenie panelov výstavy, ktoré symbolicky naznačuje tri fázy života legionárov v Rusku. Prvá fáza má na pozadí panelov štruktúru zeminy, čo symbolizuje boje v zákopoch, druhá drevené steny nákladných vagónov, čo symbolizuje anabázu do Vladivostoku a tretia oceľové pláty s nitmi, čo naznačuje návrat ruských légii do vlasti zaoceánskymi parníkmi. Pri návšteve Múzea prilieb v Lysve tajomník ČsOL Milan Mojžiš odovzdal ako dar pre muzeálnu expozíciu československú prilbu vz. 35.

Otvorenie konferencie v Kungure

V praktickej časti podujatia sa uskutočnila aj vernisáž prvého a zatiaľ jediného Múzea občianskej vojny v Rusku, ktoré je inštalované v železničnom vagóne na železničnej stanici v Kyne a pátranie po legionárskych hrobách v Kišerte, Závode Kyn, Kordone, Závode Molevka a ďalších miestach, na ktorých sa počíta so stavbou pomníkov alebo odhalením pamätnej tabule. V posledne menovanej obci účastníci akcie na jednom z pahorkov v blízkosti obce s pomocou miestneho obyvateľa našli aj miesto obrany našich legionárov, kde sa dodnes zachovali pozostatky troch línií zákopov.

Kungur s Čechmi a Slovákmí nespájajú len legionári, ale aj obdobie druhej svetovej vojny. Práve v tomto meste sa sformovala koncom roku 1941 379. pešia divízia Červenej armády, ktorú nasadili už do bojov pod Moskvou v roku 1941 a ktorá svoju bojovú úlohu ukončila v máji 1945 v Prahe.

O úspech celého podujatia sa na ruskej strane zaslúžil predovšetkým koordinátor a riaditeľ časopisu *Retrospektiva* Dimitrij Lobanov z Permu a riaditeľ Múzea kupectva v Kungure Sergej Muškalov, ktorý pre konferenciu poskytol aj priestory múzea. Zdá sa, že na Urale sa rodí významná tradícia spolupráce ruských, českých a slovenských predstaviteľov, pretože ďalší ročník konferencie by sa mal uskutočniť v roku 2012 a pripravuje sa aj vydávanie publikácií (zborníky z konferencií v Kungure, preklady základných diel ruských a českých autorov) a edícií dokumentov.

F. Vrábek

MEDZINÁRODNÉ VEDECKÉ SYMPÓZIUM PŘÍNOS ARMÁDY PRO VZNIK A ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY

V dňoch 23. – 24. novembra 2011 sa na pôde Univerzity obrany v Brne z iniciatívy Ministerstva obrany ČR a Československej obce legionárskej v Prahe konalo medzinárodné vedecké sympóziu *Přínos armády pro vznik a rozvoj České republiky* na tému vzťahu armády a štátu. Záštitu nad podujatím prevzal Juhomoravský kraj a rektor Univerzity obrany brig. gen. v zál. Prof. Ing. Rudolf Urban, CSc., ktorý dvojdnové sympóziu aj otvoril. Rektor vo svojom otváracom príhovore poukázal na význam vzdelania veliteľských kádrov a zároveň zdôraznil potrebu udržiavať historické povedomie a potrebu kultivácie vlasteneckých tradícií u príslušníkov súčasnej armády, študentov, mladej generácie a vôbec u verejnosti.

Prítomní, medzi ktorými bolo aj veľa mladých ľudí a študentov zo škôl v Juhomoravskom kraji, si so záujmom vypočuli celý rad referátov pokrývajúcich rozsiahle obdobie od prvej svetovej vojny (vznik československého zahraničného vojska, boje na Slovensku v roku 1919, budovanie medzivojnovej československej armády, roky okupácie a druhý odboj, účasť letcov, študentov, sokolov a radového obyvateľstva v hnutí odporu až po problematiku pestovania tradícií v dnešnej Hradnej stráži a ozbrojených sil v našej súčasnosti).

Zvlášť podnetnými boli príspevky Jaroslava Nešpora (*Sokol a jeho vplyv na formovanie a život čs. légii*), Františka Hanzlíka (*Pomoc krajanov z USA pri budovaní čs. zahraničného vojska v rokoch 1917 – 1918*), Jiřího N. Jaroša (*Legionári I. odboja a habsburská štátna zrada*), Emila Kulfánka (*Dôvody obsadenia českého pohraničia v decembri 1918*), Vlastimila Němečka (*Prínos dobrovoľníckych útvarov, predovšetkým Slováckej brigády, k obsadeniu územia ČSR v rokoch 1918 – 1920*). Na problematiku okupácie, 2. svetovej vojny

a domáceho aj zahraničného odboja boli zamerané referáty Ladislava Kudrnu (*Podiel československých letcov na uznaní dočasnej vlády 21. júla 1940*), Petra Kopečného (*Obrana národa a jej postavenie v štruktúrach domáceho odboja v 2. svetovej vojne*), Jozefa Leikerta (*Českí a slovenskí študenti v Československej zahraničnej armáde v rokoch 1939 – 1945*), Miroslava Klusáka a Aleny Vrtákovej (*Ženy bojujúce – Prínos žien v 1. čs. armádnom zbore v ZSSR k oslobodeniu Československa a ak aktivácii žien v armáde*) a mnohé ďalšie.

Účastníci sympózia si vypočuli aj spomienky veterána plk. Ing. Jana Hronka, účastníka bojov za oslobodenie Československa v 2. svetovej vojne o odboji na Morave a o spolupráci paravýsadku Clay s partizánskou brigádou Jána Žižku z Trocnova, ako aj zaujímavý príspevok Miroslavy Polákovej o kpt. Josefovi Pelantovi. Odznali aj informácie Františka Trávníčka o bývalom československom posádkovom cintoríne v Užhorode a príspevky Jana Kuxa o pátraní po legionárskych bojoch, hrobách, cintorínoch a zaniknutých pomníkoch na Ukrajine a v Rusku, ako aj príspevok o problematike zločinov banderovcov v Poľsku a Československu s kritikou skresľovania tejto závažnej problematiky v dielach niektorých súčasných autorov a publicistov.

Niekoľko referujúcich sa sústredilo aj na málo známe alebo kontroverzne vnímané udalosti a osobnosti. Pavol Kanis sa zaoberal tragickým letom generála Milana Rastislava Štefánika 4. mája 1919 so záverom, že to bolo s najväčšou pravdepodobnosťou letecké nešťastie, havária; Karel Kellner načrtnol tragický osud generála Jana Srového a jeho opakované pokorenie po roku 1945. Na zapojenie legionárov v druhom odboji sa zamerali príspevky Ludvíka Horčicu (*Zapojenie legionárov v Obrane národa za 2. svetovej vojny*) alebo Vlastimila Schildbergra (*Účasť ruských legionárov pri oslobodzovaní ČSR v roku 1945*) a ďalšie. Málo známou kapitolu o zapojení katolíckeho Orla do odboja rozobral Vít Příkaský.

Z konferencie, ktorá prispela k pripomenutiu a osvetleniu viacerých, známych i menej známejších súvislostí a osobností nášho I. aj II. odboja, bude vydaný zborník príspevkov, aby sa s uvedenou problematikou mohli oboznámiť aj takí záujemcovia, ktorí sa na sympóziu nemohli zúčastniť.

F. Vrábek

BIBLIOGRAFIA

VOJENSKÁ HISTÓRIA SLOVENSKA

Výberová bibliografia XVII. – 2009

DO ROKU 1526

DVOŘÁK, Pavel: Hľadanie stratených svetov. Bitka pri Rozhanovciach / Réžia: Homolka, Milan. Budmerice : Rak, 2009. - 1 DVD

DVOŘÁK, Pavel: Stopy dávnej minulosti 5 : Slovensko v stredoveku. Druhé kráľovstvo a jeho koniec / Zodp. red.: Blahová, Anna. Budmerice : Rak, 2009. - 255 s. : obr., lit., reg.

KALOUS, Antonín: Matyáš Korvín (1443 – 1490) : Uherský a český kráľ. České Budějovice : Veduta, 2009. - 480 s. : fotogr., bibliogr., reg.

KUČERA, Matúš: Bratislava a starí Slováci : O počiatkoch mesta a národa / Zodp. red.: Krébesová, Juliana. Martin : Matica slovenská, 2009. - 140 s. : fotogr., lit. a pram.

SKALSKÁ, Monika: Jelšava a Jelšavské panstvo v stredoveku : K osídleniu severného Gemera / Zodp. red.: Krébesová, Juliana. Martin : Matica slovenská, 2009. - 331 s. : obr., pram. a lit., reg., ISBN 978-80-7090-947-8

* * *

KLEIN, Bohuš: Budovanie obranných systémov na území Slovenska do konca stredoveku. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 2 (2009), s. 26-42 : mp.

KLEIN, Bohuš: Budovanie obranného systému na území Slovenska od 10. storočia do tatárskeho vpádu. In: Historický zborník 19, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. - Martin : Matica slovenská, 2009, s. 111-133.

MAREK, Miloš: Panstvo Tematín v stredoveku. In: Studia historica Tyrnaviensia VIII. Vybrané problémy slovenských dejín. Dobrotková, Marta a kol. - Trnava : Katedra histórie FF Trnavskej univerzity, 2009, s. 31-63.

SEGEŠ, Vladimír: Vojny a vojenstvo v období starých Slovanov, Veľkej Moravy a v Uhorskom kráľovstve. In: Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre. 1. časť. - Trenčín : Kultúrne a metodické centrum OS SR, 2009, s. 2-18.

* * *

HÁBL, Vlastimil: Trenčiansky hrad za Matúša Čáka. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 9 (2009), s. 24-31 : fotogr.

HANUŠ, Martin: Druhé založenie Uhorska : Mongolský vpád a jeho dôsledky. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 4 (2009), s. 42-46 : obr., mp.

LUKAČKA, Ján: Vznik a počiatky uhorského štátu : Mnohoraké korene slovensko-

maďarskej symbiózy. In: *História. Revue o dejinách spoločnosti.* - Roč. 9, č. 1-2 (2009), s. 7-11 obr.

MEŠKO, Marek: Mongolský vpád do Uhorska. In: *Historická revue.* - Roč. 20, č. 4 (2009), s. 26-35 : obr., mp.

MUSILOVÁ, Margaréta – KOLNÍKOVÁ, Eva: Bratislavský hrad odkrýva tajomstvá Keltov. In: *Historická revue.* - Roč. 20, č. 20 (2009), s. 58-61 : fotogr.

ROHÁČ, Peter: Tatári opäť v Uhorsku (1285 a 1287). In: *Historická revue.* - Roč. 20, č. 4 (2009), s. 48-51 : obr.

RUTTKAY, Alexander T.: Režazenie etnických pohybov : Slovania, Veľká Morava a príchod Maďarov do Karpatskej kotliny. In: *História. Revue o dejinách spoločnosti.* - Roč. 9, č. 1-2 (2009), s. 3-7 : obr.

SEGEŠ, Vladimír: Slovensko a Slováci v stredovekom Uhorsku : Uhorské kráľovstvo v rokoch 1301 – 1526. In: *História. Revue o dejinách spoločnosti.* - Roč. 9, č. 1-2 (2009), s. 11-18 : obr.

ŠTEFANOVIČOVÁ, Tatiana: Byzantská ríša a jej vplyv na Veľkú Moravu. In: *Historická revue.* - Roč. 20, č. 6 (2009), s. 6-15 : fotogr.

ZÁBOJNÍK, Jozef: Slovensko v období avarského kaganátu. In: *Historická revue.* - Roč. 20, č. 1 (2009), s. 58-61 : fotogr.

1526 – 1914

DANGL, Vojtech: Pod zástavou cisára a kráľa. (Kapitoly z vojenských dejín Slovenska 1848 - 1914). Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Typosent print, s.r.o., 2009. - 280 s. : reg.

DVOŘÁK, Pavel: Hľadanie stratených svetov. Dobrodružstvo s delovou guľou / Réžia: Homolka, Milan. Budmerice : Rak, 2009. - 1 DVD [sedemročná vojna, Hadik Andrej]

DVOŘÁK, Pavel: Hľadanie stratených svetov. Na západe nič nové / Réžia: Homolka, Milan.

Budmerice : Rak, 2009. - 1 DVD [Veľké Vozokany, r. 1652]

DVOŘÁK, Pavel: Hľadanie stratených svetov. Košický zlatý poklad / Réžia: Homolka, Milan. Budmerice : Rak, 2009. - 1 DVD [Turci, povstania stavovské]

KÓNYA, Peter: Za Boha, vlasť a slobodu! Pohnuté osudy kuruckého generála Juraja Ottlyka. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2009. - 366 s. : chronol., lit., reg.

KÓNYA, Peter, ed.: Gróf Imrich Thököly a jeho povstanie : Thököly Imre gróf és felkelése. Prešov : Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2009. - 338 s. : obr.

KOVÁŘÍK, Jiří: Napoleon na Dunaji. Aspern a Wagram – první Napoleonova porážka a poslední vítězné tažení 1809. Praha : Epocha, 2009. - 340 s. : obr., mp., chronol., lit.

PODRIMAVSKÝ, Milan, ved. red.: Od revolúcie 1848 – 1849 k dualistickému Rakúsko-Uhorsku. Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov X. Počiatky politickej emancipácie Slovákov a formovania modernej spoločnosti. Bratislava : Literárne informačné centrum, 2009. - 335 s. : fotogr., pram., reg.

PROTIVA, Jiří: Palaše habsburské monarchie : Pallasche der Habsburgermonarchie / Do něm. přel.: Kloučková, Karolína. Praha : Vyd. MAC, spol. s r.o., 2009. - 193 s. : fotogr.

ISBN 978-80-86783-37-6

VOGELTANZ, Jan: Stejnokroje 1848 - 1849 / Odp. red.: Klíma, Jaroslav. B.m.v. : Nakl. Karmášek, 2009. - nestr. : obr.

VYBÍRAL, Zdeněk: Bitva u Moháče : Krvavá porážka uherského a českého krále Ludvíka Jagellonského v boji s Osmany 29. srpna 1526. Praha : Havran, 2009. - 225 s. : fotogr., pam. a lit., ISBN 978-80-86515-87-8

* * *

CZIGÁNY, István: Úloha stavov (šľachty) v obrannom systéme novozámockého a košického hlavného kapitanátu v rokoch 1600 – 1655 / Z maď. prel.: Augustínová, Eva. In: Zemianstvo na Slovensku v novoveku I. Postavenie a majetky zemianskych rodov / Ed.: Kovačka, Miloš; Augustínová, Eva; Mačuha, Maroš. Martin : Slovenská národná knižnica, 2009, s. 92-100.

DRŠKA, Richard: Mesto Skalica v čase Tököliho povstania : Vojensko-spoločenské aspekty rokov 1680 – 1684. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 4 (2009), s. 3-31.

HAUSNER, Gábor: Uhorská vojenská literatúra v 17. storočí : Základná charakteristika uhorskej vojenskovedeckej literatúry. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 4 (2009), s. 91-99.

KLUBERT, Tomáš: Nepokorená bašta kresťanstva (Obliehanie Viedne roku 1529). In: Historické rozhľady V. / Zost.: Lacko, Martin; Klubert, Tomáš; Varšo, Ivan.- Bratislava : Historické rozhľady, o.z., 2009, s. 15-58 : fotogr., mp.

MAČUHA, Maroš: Branná povinnosť šľachty v novoveku (na príklade Turčianskej stolice) In: Zemianstvo na Slovensku v novoveku I. Postavenie a majetky zemianskych rodov / Ed.: Kovačka, Miloš - Augustínová, Eva - Mačuha, Maroš. Martin : Slovenská národná knižnica, 2009, s. 51-80 : obr.

SEGEŠ, Vladimír: Tri generácie Polereckovcov v službách boha Marsa. In: Zemianstvo na Slovensku v novoveku I. Postavenie a majetky zemianskych rodov / Ed.: Kovačka, Miloš - Augustínová, Eva - Mačuha, Maroš.- Martin : Slovenská národná knižnica, 2009, s. 81-91.

SEGEŠ, Vladimír – DANGL, Vojtech: Protiosmanské vojny a vojenstvo v období dynastických vojen. In: Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre. 1. časť. - Trenčín : Kultúrne a metodické centrum OS SR, 2009, s. 19-32.

* * *

DANGL, Vojtech: Pád hradu Drégel' : Hrdinský obranca hradu a prvá veľká bitka s Turkami roku 1552. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 3-4 (2009), s. 17-21 : obr.

KAČÍREK, Euboš: Pierko za klobúkom, šablička za pásom. Slováci v revolúcii 1848/49. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 1 (2009), s. 72-79 : fotogr.

KÓNYA, Peter: Evanjelická cirkev v povstaní Františka II. Rákociho. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 7-8 (2009), s. 72-89.

1914 – 1918

BURAL, Miroslav – DROBŇÁK, Martin – KORBA, Matúš – TURÍK, Radoslav: Mementá prvej svetovej vojny : Diel II. Cintoríny v okresoch Snina a Stropkov. Humenné : Jana Fedičová – Redos pre Klub vojenskej histórie Beskydy, 2009. - 127 s. : fotogr., res.

DROBŇÁK, Martin – KORBA, Matúš – TURÍK, Radoslav: Stopy prvej svetovej vojny. Humenné 1914. Humenné : Jana Fedičová – Redos pre Klub vojenskej histórie Beskydy, 2009. - 31 s. : fotogr., mp.

FUSKA, Ján a kol.: M. R. Štefánik v myšlienkach a obrazoch : M. R. Štefánik en pensées

et en images : M. R. Štefánik through thoughts and pictures. 2. upr. a dopl. vyd. Bratislava : Elán, [2009]. - 137 s. : fotogr.

GUELTON, Frédéric – BRAUD, Emmanuelle – KŠIŇAN, Michal: Generál Milan Rastislav Štefánik v archívnych dokumentoch Historickéj služby francúzskeho ministerstva obrany / Z franc. prel.: Kapitán, Rudolf; Suchý, Vít; red.: Stanová, Mária. Bratislava : Vojenský historický ústav – Ministerstvo obrany SR, 2009. - 180 s. : fotogr., reg.

* * *

GOSIOROVSKÝ, Ivan: Slovensko a Slováci v prvej svetovej vojne. Účasť Slovákov na frontoch prvej svetovej vojny. Hnutie odporu a rozpad Rakúsko-Uhorska. Vznik Československa. In: Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre. 1. časť. Trenčín : Kultúrne a metodické centrum OS SR, 2009, s. 33-47.

HOFMAN, Petr: Limity asymetrie. Češi a Slováci v legiách 1914 – 1920. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Brno – Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 35-41.

HOLEC, Roman: Rok 1918 – Slováci medzi lojalitou k Uhorsku a novej republike. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Brno – Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 17-32.

HRONSKÝ, Marián: Ferdinand Juriga a Andrej Hlinka v čase prvej svetovej vojny (1914 – 1918). In: Pekník, Miroslav a kol.: Ferdinand Juriga – ľudový smer slovenskej politiky. Bratislava : Veda - Ústav politických vied SAV, 2009, s. 136-152.

MEŠKO, Marek: Bojová a politicko-diplomatická činnosť M. R. Štefánika v Srbsku. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 1 (2009), s. 25-43 : fotogr., mp.

SCHEER, Tamara: „Eines werde von allen verlangt: guter Willen und Gehorsam“ : Österreich-Ungarns Militärverwaltungen im Ersten Weltkrieg. In: Österreichische Militärische Zeitschrift. - Roč. 47, č. 4 (2009), s. 467-473 : fotogr.

Spomienky vstáhaľca Karola Maníka na prvú svetovú vojnu / Sprac.: Petraško, Ľudovít In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 110-124.

VÁCHA, Dalibor: Českoslovenští legionáři na Rusi a jejich pohled na ženy v letech 1914 – 1920. In: Moderní dějiny 17/1. Časopis pro dějiny 19. a 20. století. Praha : Historický ústav AV ČR, 2009, s. 35-66.

* * *

ČAPLOVIČ, Miloslav: Cesty M. R. Štefánika ako vojaka I. - II. In: Obrana. - Roč. 17, č. 5 – 6 (2009), s. 12-13 : fotogr.

Generál M. R. Štefánik – diplomatická a vojenská činnosť v publikačnej tvorbe posledného desaťročia / Sprac.: Šeďová, Božena. In: Vojenská história.- Roč. 13, č. 4 (2009), s. 159-168.

DROBŇÁK, Martin – KORBA, Matúš: Frontové Vianoce v Karpatoch. Obrana. - Roč. 17, č. 12 (2009), s. 18-19 : fotogr.

HRONSKÝ, Marián: Zápas o Slovensko : Zánik Uhorska a vznik nových národných štátov. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 1-2 (2009), s. 67-72 : fotogr.

JAKL, Tomáš: Pomník padlým legionárom v Jekatěrinburgu. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 1 (2009), s. 122-123 : fotogr.

MACHALA, Drahošlav: Vojaci, ktorí opäť získali svoje meno : Pamätná tabuľa Slovákom na Piave. In: Ročenka odbojárov 2009 / Zost.: Piovarči, Milan. Bratislava : Ústredná rada SZPB, 2009, s. 68-69 : fotogr.

MIHÁLIK, Miroslav: Caproni generála Štefánika. In: ATM + Vojenský profesionál. - Roč. 41, č. 5 (2009), s. 92 : fotogr.

MIHÁLIK, Miroslav: Štefánikove Caproni. In: Obrana. - Roč. 17, č. 5 (2009), s. 28 : fotogr.

PAVLŮ, Bohdan: Neznáme spomienky na bohatiera : Uplynulo deväťdesiat rokov od tragickej smrti Milana Rastislava Štefánika / Pripr.: Barica, Ján. In: Ročenka odbojárov 2009 / Zost.: Piovarči, Milan. Bratislava : Ústredná rada SZPB, 2009, s. 60-61 : fotogr.

1918 – 1939

BŘACH, Radko, přípr.: Mission militaire française auprès de la République Tchécoslovaque 1919 – 1939 : Francouzská vojenská mise v Československu 1919 – 1939 : Edition documentaire : Edice dokumentů. Serie I. 1919 – 1925, sv. 4. Strategické úvahy, studie, operační plány. Odp. red.: Karbulková, Eva. Vincennes – Praha : Service historique de l'armée de Terre – Historický ústav Armády ČR, 2009. - 382 s.

JELÍNEK, Petr: Zahraničně-politické vztahy Československa a Polska 1918 - 1924 / Red.: Jelínek, Marek. Opava : Matica slezská, 2009. - 226 s. : mp., tabl., lit., reg., příl.

MICHELA, Miroslav: Pod heslom integrity. Slovenská otázka v politike Maďarska 1918 – 1921. Bratislava : Kalligram, 2009. - 269 s. : pram. a lit., reg., mp.

MOROZOV, Stanislav Vaclavovič: Polsko a Československo v evropských vztazích 1933 – 1939 : Jak stoupenci Pilsudského bojovali za nové uspořádání Evropy / Z rus. přel.: Babiaková, Olga; odp. red.: Poberová, Slávka. Praha : Ottovo nakladatelství, 2009. - 280 s. : pram. a lit.

PLACHÝ, Jiří: Nástin personálních ztrát československé armády v době od 21. května 1938 do 31. března 1939. Praha : Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a i., 2009. - 165 s. : fotogr., reg.

SLABÁK, Jozef, zost.: Parkaň a okolie v bojoch o Slovensko v 1919-tom : Pamiatke vzniku a obrany ČSR. Štúrovo : J. Slabák – Stinet, 2009. - 28 s. : fotogr.

ZEIDLER, Miklós: A reviziós gondolat. Pozsony : Kalligram, 2009, 390 s. [Trianonská zmluva]

* * *

BOBÁK, Ján: Posolstvo predsedu vlády Jozefa Tisu americkým Slovákom (jún 1939) – reakcia bývalého vyslanca Č-SR Juraja Slávika. In: Historický zborník 19, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2009, s. 201-223.

CZULDA, Robert: Military i polityczny wymiar stosunków polsko-czechosłowackich w latach 1932 – 1935. In: Przegląd Historyczno-wojskowy. - Roč. 10 /41/, č. 3 (2009), s. 193-205.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Česko-slovenské vztahy v armáde 1918 – 1939. Význam česko-slovenskej brannej moci pre slovakizáciu Slovenska. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Brno – Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 43-61 : tabl.

FERIANCOVÁ, Alena: Československá diplomacia a vstup Nemecka do Spoločnosti národov : Príprava na mimoriadne zhromaždenie Spoločnosti národov v marci 1926. In: Moderní dějiny 17 / 1. Časopis pro dějiny 19. a 20. století. Praha : Historický ústav AV ČR, 2009, s. 67-112.

FERIANCOVÁ, Alena: Rokovania o československo-nemeckej arbitrážnej zmluve v kontexte príprav locarnskej konferencie. In: Slovanský prehľad. - Roč. 95, č. 2 (2009), s. 179-210.

GERBOC, Tomáš: Bojová činnosť slovenských pozemných vojsk a dobrovoľníkov v marci 1939 v tzv. „Malej vojne“. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 67-100.

JANÁK, Dušan: Věznění Čechů a československých občanů v Sovětském svazu 1918 – 1939

In: Slezský sborník.- Roč. 107, č. 2-3 (2009), s. 135-142.

LOCHMAN, Daniel: Chajlarský incident aneb Čechoslováci a Japonci na Sibíři. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 47-53 : fotogr.

MARŠÁLEK, Zdenko: Hlavně nedráždit! Armáda mezi Mnichovem a patnáctým březnem In: Dějiny a současnost. - Roč. 31, č. 3 (2009), s. 33-36.

MICHELA, Miroslav: Plány slovenskej autonómie v politike Maďarska 1918 – 1920. In: Historický časopis. - Roč. 57, č. 2 (2009), s. 271-297.

MISAŘ, Drahošlav: Chov koní pro československou armádu. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 4-26 : fotogr., tabl.

PEJŠA, Robert: Autonomie Podkarpatské Rusi v průsečíku česko-slovenského sjednocení a československo-maďarských vztahů v meziválečném období. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Eds.: Goněč, Vladimír; Holec, Roman. Brno - Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 233-258.

PRIESCHL, Martin: Der Friedensvertrag von St. Germain-en-Laye 1919. In: Österreichische Militärische Zeitschrift. - Roč. 47, č. 6 (2009), s. 746-752 : fotogr.

STRAKA, Karel: Československé a francouzské vojenské zpravodajství v letech 1933 – 1938. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 2 (2009), s. 32-65 : fotogr., mp., tabl.

STRAKA, Karel: Památník osvobození (1929 – 1939) a jeho předchůdci. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 3 (2009), s. 32-64 : fotogr.

TULKISOVÁ, Jana: Informovanost' česko-slovenskej diplomacie o kontaktoch slovenských autonomistických politikov s nacistami v období pomníchovskej republiky. In: Historický časopis. - Roč. 57, č. 3 (2009), s. 565-591.

VNUK, František: Tri memorandá Viktora Dvorčáka. In: Historický zborník 19, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2009, s. 191-200.

VRÁBEL, Ferdinand: Medzi dvoma ohňami : K protižidovským pogromom na západnom Slovensku v závere roku 1918. In: Slovanský prehľad.- Roč. 95, č. 4 (2009), s. 491-499.

* * *

ČAPLOVIČ, Miloslav: Temná sila Slovenska : Vznik a formovanie Hlinkovej gardy do marca 1939. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 10-14 : fotogr.

ČERNÁK, Tomáš: Horúce marcové dni – cesta k 14. marcu 1939. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 4 (2009), s. 68-71 : fotogr.

DUBÁNEK, Martin: Počátky československého pohraničního opevnění. In: ATM + Vojenský profesionál. - Roč. 41, č. 4 (2009), s. 62-65 : fotogr.

GAJDOŠ, Milan: Armádný generál Josef Šnejdárek a Slovensko. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 17 (2009), s. 3.

MÁČE, Jan: Československá armáda 1918 – 1939, 17. – 21. část: Poslední boj československé armády; Ústup z Karpatské Ukrajiny; Vznik slovenské armády; Boje na východě Slovenska v březnu 1939; Likvidace československé armády a počátky vojenského odboje. In: ATM + Vojenský profesionál. - Roč. 41, č. 6 - 10 (2009), s. 77-79, 73-75, 75-77, 75-77, 71-73 : fotogr.

MÁČE, Jan: 90. výročí vzniku Československa a jeho armády: Armáda v období po Mnichovské dohodě; Před okupací; Zánik Česko-Slovenska a jeho armády; Odtržení Slovenska a počátek okupace českých zemí; Okupace českých zemí a zánik československé armády. In: ATM + Vojenský profesionál. - Roč. 41, č. 1 - 5 (2009), s. 68-73, 76-79, 68-70, 77-79; 75-77 : fotogr.

PEJČOCH, Ivo: Lehký tank Praga LTP. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 2 (2009), s. 66-71 : fotogr.

PLACHÝ, Jiří: Lidské ztráty čs. armády 1938 – 1939. In: Střelecká revue. - Roč. 41, č. 12 (2009), s. 80-82 : fotogr.

PLACHÝ, Jiří: Náhlé soudy v čs.-maďarské válce v roce 1919. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 2 (2009), s. 150-151 : fotogr.

STEHLÍK, Milan: Predohra Malej vojny : Spiš letelo potrestať 36 bombardérov a 27 stíhačiek horthyovského Maďarska. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 8 (2009), s. 4 : fotogr.

SVĚCHOTA, Lukáš: Pamiatky a Trianonská zmluva. In: Pamiatky a múzeá. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 12-17 : fotogr.

ŠVANDA, Petr: Vierolomná horthyovská agresia : (70. výročie maďarsko-slovenského ozbrojeného konfliktu v marci 1939). In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 7 (2009), s. 8 : fotogr.

ŠVANDA, Petr: Zrážka nad strelnicou : Tragické letecké havárie na Slovensku v rokoch 1936 – 1937. In: Letectví + kosmonautika. - Roč. 85, č. 3 (2009), s. 82-84 : fotogr.

TULKISOVÁ, Jana: Potopenie druhej republiky : Česko-slovenská republika a nacistické Nemecko. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 4-9 : fotogr., mp.

TULKISOVÁ, Jana: Ženy a trinásť hodina : Slovenské vysielanie viedenského rozhlasu v rokoch 1938 – 1939. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 14-20 : fotogr.

VONDROVSKÝ, Ivo: Vývoj čs. ručních granátů. In: Střelecká revue. - Roč. 41, č. 3 (2009), s. 75-77 : obr., fotogr.

1939 – 1945

CROS, Louis: Paroles d'une chanson. Slová jednej piesne / Z franc. prel.: Liška, Karol Žilina : Klub priateľov Francúzska a Slovenska, [2009]. - 58 s. : fotogr. [franc. partizáni v SNP]

HAJKO, Jozef: Nezrelá republika : Slovensko v rokoch 1939 – 1945 / Ed.: Marsinová, Daniela; zodp. red.: Števková, Daniela. Bratislava : Slovart, 2009. - 414 s. : fotogr., lit., reg.

HLAVINKA, Ján – NIŽŇANSKÝ, Eduard: Pracovný a koncentračný tábor v Seredi 1941 – 1945. Bratislava : Dokumentačné stredisko holokaustu, 2009, 191 s.

HRBEK, Jaroslav a kol.: Draze zaplacená svoboda. Osvobození Československa 1944

- 1945, sv. 1. / Aut.: Hrbek, Jaroslav; Smetana, Vít; Kokoška, Stanislav; Pilát, Vladimír; Hofman, Petr. Praha - Litomyšl : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – Paseka, 2009. - 351 s. : gr., tabl.

HRBEK, Jaroslav a kol.: Draze zaplacená svoboda. Osvobození Československa 1944 - 1945, sv. 2. / Aut.: Hrbek, Jaroslav; Smetana, Vít; Kokoška, Stanislav; Pilát, Vladimír; Hofman, Petr. Praha – Litomyšl : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR – Paseka, 2009. - 358 s. : fotogr., mp., reg., pram. a lit.

JABLONICKÝ, Jozef: Z ilegality do povstania : (Kapitoly z občianskeho odboja). 2. dopl. vyd. Banská Bystrica : Dali-BB, s.r.o. pre Múzeum SNP, 2009. - 446 s. : fotogr., lit., reg. ISBN

KOŠOVAN, Štefan: Nitra, the second Coventry? Nitra : Garamond, 2009. - 159 s., fotogr., lit., reg., res.

LACKO, Martin: Dotyky s boľševizmom : Dokumenty spravodajstva slovenskej armády 1940 – 1941. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2009. - 260 s. : mp., fotogr., reg.

LACKO, Martin, ed.: Zrod Slovenského štátu v kronikách slovenskej armády. Zodp. red.: Szabová, Katarína. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2009. - 183 s. : reg.

LAVRINCOVÁ, Magdaléna: Smrť dýchala do tváří. Prešov : Vyd. Alexander Zozulák, 2009. - 128 s. : fotogr., lit. a pram.

LETZ, Róbert – MATULA, Pavol, eds.: Dokumenty k procesu s Viliamom Žingorom a spol. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2009. - 280 s. : pram. a lit., fotogr.

MIČEV, Stanislav a kol.: Slovenské národné povstanie 1944. / Autori: Arpáš, Róbert; Schvarc, Michal; Petruf, Pavol; Hallon, Ludovít, Sabol, Miroslav; Parenička, Pavol; Mičev, Stanislav; Fremal, Karol; Stanislav, Ján; Cséfalvay, František; Uhrin, Marian; Syrný, Marek; Parenička, Pavol; Mičev, Stanislav; Maskalík, Alex. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2009. - 207 s. : fotogr., reg., lit.

MICĽANIK, Pavel: Slovenská armáda v ťažení proti Sovietskemu zväzu (1941 – 1944) III. Rýchla divízia. Banská Bystrica : Dali-BB, s.r.o., 2009. - 444 s. : fotogr., pram. a lit., príl.

PAULOVICOVÁ, Nina – URMINSKÝ, Jozef: Židovská komunita v dejinách mesta Hlohovec (1938 – 1945) : Príbeh, ktorý prešiel tmou. Hlohovec : Občianske združenie Ex libris ad personam, 2009. - 293 s. : fotogr., zozn., lit., reg.

PEKNÍK, Miroslav, ed.: Slovenské národné povstanie 1944 – súčasť európskej antifacistickej rezistencie v rokoch druhej svetovej vojny. Bratislava : Ústav politických vied SAV – Veda, 2009. - 454 s. : tabl.

Obsah: *Kamenec, Ivan:* Slovenská spoločnosť v rokoch 1939 – 1942, s. 60-81; *Bystrický, Jozef:* Zámery československého Ministerstva národnej obrany v Londýne na využitie slovenskej armády pred Slovenským národným povstaním, s. 82-104; *Baranová, Daniela:* Evanjelickí antifašisti v odbojových skupinách, s. 105-114; *Podolec, Ondrej:* Snem Slovenskej republiky a Povstanie, s. 115-129; *Arpáš, Róbert:* Každodennosť v SNP, s. 130-138; *Vondrášek, Václav:* Aktivity Hlavního velitelství Hlinkovy mládeže v závěrečné fázi existence slovenského štátu a přechod do exilu, s. 139-163; *Baka, Igor:* K nasadeniu civilného obyvateľstva na opevňovacie práce počas nemeckej okupácie Slovenska v rokoch 1944 - 1945, s. 164-178; *Hradská, Katarína:* Riešenie židovskej otázky po vypuknutí SNP, s. 179-189; *Langhamerová, Katarína:* Slováci v Terezíně, s. 190-193; *Schönherr, Klaus:* Die Auswirkungen des slowakischen Nationalaufstandes auf die südliche Ostfront, s. 194-202; *Schvarc, Michal:* Heimatschutz - medzi realitou a ilúziou. Organizácia a formovanie nemeckej Domobrany, s. 203-222; *Vaněk, Oldřich:* Skupina 421 a prechod príslušníkov

východoslovenskej armády na partizánsky spôsob boja, s. 223-235; *Długoborski, Waclaw*: „Povstanie Słowackie“ na tle situacji społeczno-politycznej Europy Środkowo-Wschodniej w 1944 r., s. 238-252; *Petruf, Pavol*: Francúzska diplomacia, česko-slovenská exilová vláda a Slovensko v čase SNP, s. 253-271; *Downs, Jim*: Dawes mission, Banská Bystrica symposium, s. 272-281; *Downs, Jim*: Allied Aid to the Uprising, s. 282-285; *Uhrík, Igor*: Slovenské národné povstanie v amerických a britských archívoch, s. 286-310; *Rychlík, Jan*: Odraz Slovenského národného povstání v českém protektorátním tisku, s. 311-327; *Šmigel, Michal - Mičko, Peter*: Ukrajinskí evakuanti a ich postoj k Povstaniu, s. 328-339; *Kelemen, Miloš*: Slovenský klub vo Švajčiarsku (krajanská organizácia), s. 340-345; *Čaplovič, Miloslav*: Slovenskí legionári v SNP (Druhýkrát v odboji), s. 348-378; *Jablonický, Jozef*: Príbeh Emila Tomeša, s. 379-387; *Kováčová, Viera*: Jozef Tiso a Povstanie, s. 388-396; *Kmeť, Norbert*: Osud Jozefa Juráša po roku 1948, s. 397-417; *Švacho, Jaroslav*: Príbeh nadporučika Georga R. Sandsa, s. 418-424; *Pekník, Miroslav*: Slovenské národné povstanie a verejnosť po roku 1989, s. 425-453.

PREČAN, Vilém: Sovětský svaz a Slovenské národní povstání : Dokumenty z Archivu prezidenta Ruské federace (prosinec 1943 – konec srpna 1944). In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Eds.: Goněc, Vladimír; Holec, Roman. Brno – Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 369-420

RJABIK, Michal: Ostal som živý. Spomienky jedného z priamych účastníkov na udalosti druhej svetovej vojny. B.m. : b.v., 2009. - 128 s. : fotogr.

SACHER, Vilém: Na počátku stála smrt. Praha : Naše vojsko, 2009. - 209 s. : fotogr.

SEGEŠ, Dušan: Dvojkríž v siločiarach bieleho orla : Slovenská otázka v politike poľskej exilovej vlády za 2. svetovej vojny / Zodp. red.: Madarásová, Jitka. Bratislava : Veda – Historický ústav SAV, 2009. - 530 s. : fotogr., pram. a lit., reg.

SOKOLOVIČ, Peter: Hlinkova garda 1938 – 1945 / Zodp. red.: Szabová, Katarína. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2009. - 559 s. : fotogr. príl., lit. a pram., reg.

SOKOLOVIČ, Peter, zost.: Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov VIII. Od Salzburgu do vypuknutia Povstania : Zborník z vedeckej konferencie Trnava 20. – 22. apríla 2009. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2009. - 523 s.

Obsah: *Hruboň, Anton*: K problematike ideológie slovenského národného socializmu, s. 18-30; *Kárpáty, Vojtech*: Slovenská politická symbolika 1939 – 1945, s. 31-47; *Syrný, Marek*: Politicky motivované trestné činy na Slovensku v rokoch 1939 – 1944. Pokus o kvantifikáciu a štruktúrnú analýzu, s. 48-62; *Hlavinka, Ján*: Vznik Ústredného hospodárskeho úradu a určenie jeho kompetencií do leta 1942, s. 63-92; *Klamková, Hana*: Nálady a postoje slovenskej spoločnosti k tzv. židovskej otázke v rokoch 1940 – 1943, s. 93-110; *Fiamová, Martina*: Reakcie židovskej komunity na prenasledovanie a možnosti jej záchranu. Analýza problematiky na úrovni obce Zlaté Moravce, s. 111-134; *Maník, Rudolf*: Proskripcia židovských advokátov na Slovensku do vypuknutia Slovenského národného povstania, s. 135-149; *Hetényi, Martin*: Nitrianska župa a politické pomery v rokoch 1940 – 1945, s. 150-167; *Mitáč, Ján*: Bánovce nad Bebravou v rokoch 1943 – 1944, s. 168-182; *Kinčok, Branislav*: Činnosť slovenskej diplomacie pri pohraničnom incidente s Maďarskom pri obci Nová Ves nad Žitavou v septembri 1941, s. 185-197; *Lacko, Martin*: Podivní spojenci: slovensko-maďarské konflikty v dokumentoch slovenskej armády, s. 198-212; *Pejs, Oldřich*: Pracovní útvar pro utečence Ústie nad Oravou (1943 – 1944), s. 213-221; *Suk, Pavel*: Slovenská problematika na stránkach protektorátného tisku na

příkladu Národní politiky, s. 222-234; Schvarc, Michal: Na želanie „führera“. Slovensko a projekt Erweiterte Kinderlandverschickung, s. 235-251; Kubík, Petr: Úspěchy a neúspěchy slovenské zahraniční politiky k Itálii 1940 – 1944, s. 252-260; Jarinkovič, Martin: Pohľad slovenskej dennej tlače na chorvátsku otázku v rokoch 1941 – 1944, s. 261-288; Uhrin, Marian: Slovenské delostrelectvo v roku 1944, s. 291-307; Balcová, Milena: Pracovní zbor národnej obrany v rokoch 1940 – 1945, s. 308-327; Jašek, Peter: Sociálna starostlivosť o slovenských vojakov v rokoch 1939 – 1944, s. 328-347; Marciš, Pavol: Vyznamenané činy príslušníkov Zaisťovacej divízie (1943 – 1944), s. 369-382; Sokolovič, Peter: Salzburské rokovania a perzekúcie veliteľov Hlinkovej gardy (na príklade Trnavy), s. 383-396; Hallon, Eudovít – Sabol, Miroslav: Zlaté roky hospodárskeho vývoja Slovenskej republiky 1940 – 1943, s. 399-432; Janas, Karol: Považskobystrická Zbrojovka v rokoch 1939 – 1945, s. 433-442; Kubuš, Martin: K niektorým aspektom rozvoja mesta Prešov v rokoch 1939 – 1945, s. 443-459; Mičko, Peter: Pozícia SNB a komerčných bánk na Slovensku do roku 1944, s. 460-470; Borza, Peter – Mandzák, Daniel Atanáz: Vznik a činnosť spolku Jednota sv. Cyrila a Metoda v Michalovciach, s. 471-498; Benická, Jaroslava: Podoby slovenského športu a telovýchovy na Slovensku v rokoch 1938 až 1944, s. 499-513.

SYRNÝ, Marek a kol.: Kolaborácia a odboj na Slovensku a v krajinách nemeckej sféry vplyvu v rokoch 1939 – 1945. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2009. - 468 s., reg., lit., 51 s. príl.

Obsah: *Kárpáty, Vojtech:* Kolaborácia a kolaboranti 1939 – 1945, s. 11-20; *Kamenec, Ivan:* Fenomény strachu a alibizmu v kontexte kolaborácie a odboja na Slovensku v rokoch 1938 – 1945, s. 21-31; *Šmigel, Michal:* Organizácia ukrajinských nacionalistov (OUN) – kolaborácia a odboj na ukrajinských etnických územiach v časoch vojny (1939 – 1945), s. 35-58; *Strunec, Sergej:* Poľskoje naselenije zapadnych oblastej BSSR (byvsích severo-vostočnych vojevodstv II Reči Pospolitoj) vo vremja Vtoroj mirovoj vojny (1939 – 1944). Problema „kollaboracionizma“, s. 59-82; *Jarinkovič, Martin:* Kolaborácia v okupovanom Srbsku v rokoch 1941 - 1944, s. 83-102; *Veres, Timea:* Príčiny 15. októbra 1944 v Maďarsku. Genéza pojmu „vážavý satelit“, s. 103-114; *Vajskebr, Jan:* Protektorátni uniformovaná policie mezi odbojem a kolaboráci, s. 117-122; *Krčmář, Dalibor:* Případ protektorátního ministra Josefa Kalfuse, s. 123-129; *Něnička, Lubomír:* Kolaboranti, čeští fašisté a poválečné procesy na Ostravsku, s. 130-148; *Getting, Peter:* Náčrt problematiky umeleckej kolaborácie predstaviteľov slovenskej literárnej obce počas totalitného režimu 1939 - 1945, s. 149-180; *Hradská, Katarína:* Kolaborácia alebo spolupráca? (Ústredňa židov ako problém židovskej spoločnosti), s. 181-189; *Zudová-Lešková, Zlatica:* Československý demokratický odboj na Slovensku v rokoch 1939 - 1943 - stály cieľ slovenských a nemeckých bezpečnostných služieb, s. 193-207; *Syrný, Marek:* Od odboja ku kolaborácii. Náčrt problematiky spolupráce príslušníkov odboja so slovenskými a nemeckými orgánmi v rokoch 1939 - 1945 na Slovensku, s. 208-230; *Medvecký, Matej:* Nepohodlný vedúci strany - dobrodružný osud Štefana Handeru, s. 231-252; *Bystrický, Jozef:* Problém zapojenia vyšších dôstojníkov slovenskej armády do protifašistického odboja z hľadiska čs. vojenskej správy v Londýne, s. 255-272; *Mičianik, Pavel:* Veteráni východného frontu v povstaní. Pôsobenie niektorých vyšších povstaleckých dôstojníkov na východnom fronte, s. 273-295; *Uhrin, Marian:* K problematike personálnej a organizačnej výstavby delostrelectva Domobrany, s. 296-310; *Stanislav, Ján:* Ferdinand Čatloš v perimetri kolaborácie a odboja, s. 313-352; *Mičev, Stanislav:* Peter Zaľko - persona non grata, s. 353-370; *Sokolovič, Peter:* Dilemy Františka Galana, s. 371-382; *Kinčok, Branislav:* Spravodajský dôstojník Anton

Tomeček, s. 383-400; *Hruboň, Anton*: Pohľady Alexandra Macha na udalosti a fenomény rokov 1938 – 1945 v optike jeho rukopisnej pozostalosti, s. 401-406; *Varinský, Vladimír*: Identifikácia protikomunistického odboja a jeho podoby v povojnovom období, s. 409-420; *Kmeť, Miroslav*: Problematika kolaborácie a odboja vo výučbe dejepisu, s. 421-430;

SYRNÝ, Marek, zost.: Varšavské povstanie a Slovenské národné povstanie - paralely a rozdiely : Powstanie Warszawskie i Słowackie powstanie narodowe – paralele i różnice : Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Banská Bystrica 14. – 15. október 2008 : Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej Banská Bystrica, 14-15 października 2008 r. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2009. - 226 s., 207 s.

Obsah: *Ukielski, Paweł*: Varšavské povstanie a Slovenské národné povstanie - podobnosti a rozdiely. Náčrt problému, s. 7-18; *Stanislav, Ján*: SNP 1944 - súčasť európskej antifašistickej rezistencie v rokoch II. svetovej vojny, s. 19-43; *Segeš, Dušan*: Medzinárodné aspekty Varšavského povstania, s. 44-52; *Kamiński, Marek Kazimierz*: Politické aspekty protinemeckého povstania na Slovensku v rokoch II. svetovej vojny, s. 53-58; *Syrný, Marek - Uhrin, Marian*: Politické a vojenské elity Slovenského národného povstania, s. 59-80; *Cséfalvay, František*: O ozbrojených zložkách Slovenského národného povstania, s. 81-89; *Marszałec, Janusz*: Poľské ozbrojené sily vo Varšavskom povstaní r. 1944, s. 90-109; *Mičev, Stanislav*: Slovenské národné povstanie - všedný deň, s. 110-114; *Orlof, Ewa*: Účasť Slovákov vo Varšavskom povstaní, s. 115-120; *Adamczyk, Jacek*: Slovenské národné povstanie v poľskej historiografii a kultúre 1948 - 1989, s. 121-131; *Fremal, Karol*: Varšavské povstanie v slovenskej historiografii, s. 132-144; *Boisserie, Etienne*: Interpretácie SNP a česko-slovenských vzťahov. Pohľady zahraničného historika, s. 145-152; *Uhrík, Igor*: Niektoré obmedzenia, ktoré ovplyvnili Varšavské a slovenské povstanie, s. 153-175; *Pavelescu, Serban*: 23. august 1944 a rumunská historiografia. Konceptuálne zmeny vnímania historickej udalosti, s. 176-182; *Koryn, Andrzej*: Augustový prevrat r. 1944 v Rumunsku - príčiny a dôsledky, s. 183-190; *Jakuba, Nikolaj Alexandrovič*: Vplyv povstanií v Rumunsku, Bulharsku, Poľsku a Slovensku na vojenské operácie Červenej armády v r. 1944, s. 191-200; *Wójciuk, Michal T.*: Nemecké zločiny vo Varšavskom povstaní - náčrt problému, s. 201-226.

Tanky – Československá samostatná obrnená brigáda 1943 – 1945 : Tanks – Czechoslovak Independent Armoured Brigade 1943 – 1945 : Věnováno všem odvážným mužům, kteří bojovali a umírali v těchto železných monstrech : Dedicated to all brave men that fought and died in these the iron monsters / Grafická úprava: Brojo, Petr, český text: Procházka, Ivan; Kubeš, Ondrej; Brojo, Petr, angl. text: Háječek, Jaroslav, barevné bokorysy: Štěpánek, Petr, litografie: Brojo, Petr. Praha : Capricorn Publications, 2009. - 83 s. : fotogr.

UHRIN, Marian a kol.: II. slovenská partizánska brigáda M. R. Štefánika / Ed.: Hradecký, Roman. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2009. - 182 s. : pram. a lit.

VANĚK, Oldřich: Štvrtá partizánska brigáda : História vzniku a činnosti. Liptovský Mikuláš : Okresný výbor SZPB, 2009. - 123 s. : fotogr., pram. a lit.

WETZLER, Alfréd: Čo Dante nevidel. So správou Wetzlera a Vrbu (prvý raz v slovenskom preklade). Dunajská Lužná – Bratislava : MilaniuM – JUDr. Pavel Zrinyi, 2009. - 326 s. : fotogr., dok., ISBN 978-80-89178-31-5

ZAVACKÁ, Katarína: Likvidácia nezávislosti súdnictva na Slovensku v rokoch 1939 – 1945. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Eds.: Goněc, Vladimír; Holec, Roman. Brno – Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 327-365.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: Cesty k sebe. Česi v odboji na Slovensku v rokoch 1939 – 1943. (K česko-slovenským vzťahom a cestám k návratu československej štátnosti počas druhej svetovej vojny). Praha : Historický ústav AV ČR, 2009, 349 s.

* * *

BAKA, Igor: Pozadie neprijatej demisie ministra národnej obrany gen. I. tr. Ferdinanda Čatloša v januári 1941. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 3-15.

BAKA, Igor – MEŠKO, Marek: Správy o študijnej ceste slovenských dôstojníkov po Nemecku a okupovaných krajinách v auguste a septembri 1940. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 4 (2009), s. 100-125.

DUBÁNEK, Martin: Sovetský pevnostný kanón ráže 45 mm v Československu. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 101-109 : fotogr., nákr.

FIAMOVÁ, Martina: Úloha žandárstva pri deportáciách Židov v roku 1942. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 1 (2009), s. 48-55.

HANZLÍK, František: Generál Heliodor Píka. Tragický osud vlastence. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 2 (2009), s. 72-80 : fotogr.

HAVALDA, Pavol: Spomienky na stretnutia s Josefom Trojanom I. / Redakčne priprav.: Spišiak, Martin. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 145-165 : fotogr.

HRBEK, Jaroslav: Obraz bitvy na Dukle v pamätách sovietskych bojovúdců. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 3 (2009), s. 65-71: fotogr.

KAMENEC, Ivan: Niekoľko poznámok k miestu I. slovenskej republiky v moderných slovenských dejinách a k jej reflexii v súčasnej slovenskej spoločnosti. In: Slovenská historická identita v XX. storočí. Zborník príspevkov z konferencie konanej pri príležitosti 100. výročia narodenia Pavla Čarnogurského (1908 – 1992) dňa 13. mája 2008. Bratislava : Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 89-96.

KUBÍK, Petr: Obchodní vzťahy Slovenska s Itálií 1939 – 1943. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 47-66.

KUBÍK, Petr: Zastoupení RSI v Bratislavě 1943 – 1945, osud italských královských diplomatů. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 3 (2009), s. 15-21 : fotogr.

LACKO, Martin: Nacistická poprava v Dubnici nad Váhom. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 1 (2009), s. 56-58.

LACKO, Martin: Slovenská štátnosť a ľudácky režim 1939 – 1945. In: Slovenská historická identita v XX. storočí. Zborník príspevkov z konferencie konanej pri príležitosti 100. výročia narodenia Pavla Čarnogurského (1908 - 1992) dňa 13. mája 2008. Bratislava : Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 106-111.

MANÁK, Marián: Život v Drahovciach počas 2. svetovej vojny. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 134-142.

MARŠÁLEK, Zdenko: Česká nebo československá armáda? Slováci v čs. zahraničných jednotkách za 2. světové války. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Brno – Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 63-83.

MIČIANIK, Pavel: Medzi nacizmom a komunizmom : Vyjednávane velenia Rýchlej

- divízie s Červenou armádou o kapitulácii na Kaukaze v roku 1943. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 3 (2009), s. 4-14 : fotogr.
- MIČIANIK, Pavel:** Posledné útočné akcie slovenskej Rýchlej divízie na Kaukaze : Posledný útok na Tuapse. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 4 (2009), s. 32-55.
- MIČIANIK, Pavel:** Slovenská samostatnosť v strategických plánoch Sovietskeho zväzu (1939 – 1945). In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 16-46.
- MIČKO, Peter:** Pracovné, sociálne a kultúrne podmienky slovenských robotníkov v Nemeckej ríši v rokoch 1939 – 1945. In: Historický časopis. - Roč. 57, č. 4 (2009), s. 659-678.
- MULÍK, Peter:** Slovenská liga v Amerike a prvá Slovenská republika. In: Historický zborník 19, č. 1. / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2009, s. 70-81.
- NĚMEČEK, Jan:** Svobodná vůle národa? Komunisté o odtržení Podkarpatské Rusi 1944 – 1945. In: Slovanský přehled. - Roč. 95, č. 1 (2009), s. 59-71.
- PEJS, Oldřich:** K otázce zřízení zajateckého tábora v Grinavě v létě 1944. In: Historické rozhľady V. / Zost.: Lacko, Martin; Klubert, Tomáš; Varšo, Ivan. Bratislava : Historické rozhľady, o.z., 2009, s. 15-126.
- PEJS, Oldřich:** Váleční zajatci, partyzáni a civilní obyvatelstvo ve vybraných rozkazech slovenských velitelů na východní frontě (1941 – 1943). In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 1 (2009), s. 74-84.
- PLACHÝ, Jiří:** Československé tankové výcvikové středisko ve Velké Británii. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 60-68 : fotogr., tabl.
- PURDEK, Imrich:** Protifašistický odboj na Slovensku a Slovenské národné povstanie In: Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre. - Roč. 6, č. 2 (2009), s. 82-88.
- PURDEK, Imrich:** Karpatsko-duklianska operácia na pomoc Slovenskému národnému povstaniu. In: Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre. - Roč. 6, č. 2 (2009), s. 89-93.
- RAJLICH, Jiří:** Šest týdnů v Exeteru : Osobní deník Wing Commandera Františka Doležala. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 74-101 : fotogr.
- RODÁK, Jozef:** Organizačné zabezpečenie tyla čs. armádneho zboru : Karpatsko-duklianska operácia a obranné boje na Ondave. In: Ročenka odbojárov 2009 / Zost.: Piovarči, Milan - Bratislava : Ústredná rada SZPB, 2009, s. 100-107.
- SCHVARC, Michal:** Úderka a výchovný nástroj hnutia - Freiwillige Schutzstaffel - dobrovoľné ochranné oddiely Deutsche Partei. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 1 (2009), s. 44-66.
- SCHVARC, Michal – PEKÁR, Martin:** Situačné správy prešovského konzulátu Veľkonemeckej ríše k vybraným udalostiam vojnových rokov. In: Annales historici Presovienses 8 / Red.: Pekár, Martin. Prešov : Inštitút histórie FiF PU, 2009, s. 243-273.
- SEGEŠ, Dušan:** Národnostné vzťahy medzi Slovákmi a Čechmi v československých ozbrojených zložkách na západe a Blízkom východe za druhej svetovej vojny v poľskej perspektíve - náčrt problematiky. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009. Brno – Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 85-98.
- SLÁDOK, Matúš:** Nemecké opevnenia a vojenské zariadenia z obdobia druhej svetovej vojny v oblasti Malých Karpát. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton.- Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 166-184 : fotogr., tabl.

SOKOLOVIČ, Peter: Sťažnosť trnavských radikálov Alexandrovi Machovi, hlavnému veliteľovi Hlinkovej gardy. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 4 (2009), s. 53-58.

SYRNÝ, Marek a kol.: 65. výročie SNP – minulosť, súčasnosť a budúcnosť historiografie odboja a SNP. In: Kolaborácia a odboj na Slovensku a v krajinách nemeckej sféry vplyvu v rokoch 1939 – 1945. Banská Bystrica : Múzeum SNP, 2009, 51 s. príl.

Obsah: *Cséfalvay, František:* Vojenskej historiografii SNP a národnooslobodzovacieho zápasu, s. 2-16; *Prečan, Vilém:* Poznámky k historiografii Povstania a jej úlohám, s. 17-33; Diskusia k 65. výročiu SNP v historiografii (Múzeum SNP v Banskej Bystrici, 15. október 2009), s. 34-51.

ŠMIHULA, Daniel: Zabudnutý osud poručíka duchovnej služby Michala Výšného. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 125-140 : fotogr.

ŠUMICHRAST, Peter: Slovenské Savoie Marchetti SM-84 Bis v dokumentoch (1939 – 1945), 2. časť. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 1 (2009), s. 86-120 : fotogr.

TKÁČ, Vincent: Slovensko-juhoslovenské a slovensko-chorvátske vzťahy v rokoch 1939 – 1941. In: Historický zborník 19, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2009, s. 154-168.

TOMANOVÁ, Stanislava: Pohotovostný oddiel Hlinkovej gardy Považská Bystrica. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton. Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 101-123.

UHRIN, Marián: Pancierovky v slovenskej a povstaleckej armáde. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 60-76.

VANĚK, Oldřich: Výber a príprava kádrov pre špeciálne operácie zo ZSSR v rokoch 1941 – 1945. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 4 (2009), s. 56-90.

VARŠOVÁ, Katarína: Tragické udalosti v obci Remetské Hámre na jeseň roku 1944. In: Historické rozhľady V. / Zost.: Lacko, Martin; Klubert, Tomáš; Varšo, Ivan. Bratislava : Historické rozhľady, o.z., 2009, s. 127-142 : fotogr.

VONDROVSKÝ, Ivo: Zátarasy z roku 1945 na slovensko-moravskom pomezí. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 2 (2009), s. 107-119 : fotogr., mp., tabl.

ZEMKO, Milan: Vojnový slovenský štát v kontinuite a diskontinuite slovenských dejín In: Slovenská historická identita v XX. storočí. Zborník príspevkov z konferencie konanej pri príležitosti 100. výročia narodenia Pavla Čarnogurského (1908 – 1992) dňa 13. mája 2008. Bratislava : Eurokódex, s.r.o., 2009, s. 97-105.

* * *

Anabáza čs. divízie vo Francúzsku : Zo spomienok gen. Ing. A. Petráka. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 26 (2009), s. 10.

BACHRATÝ, Miroslav – LACKO, Martin: Denník slovenského dôstojníka z nacistickej internácie (august – október 1944) : I. časť. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 2 (2009), s. 48-63 : fotogr.

BAKA, Igor: Generálmajor in memoriam Jozef Marko. In: Obrana. - Roč. 17, č. 2 (2009), s. 29 : fotogr.

BAKA, Igor: Nerovné spojenectvo : Nemecká vojenská misia na Slovensku v rokoch 1939 – 1944. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 35-40 : fotogr.

BAKA, Igor: Vlastná iniciatíva alebo vynútený spolupodieľ? Účasť Slovenska vo vojne proti Poľsku. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 45-50 :

fotogr.

BAKA, Igor: Ťaženie do Poľska – začiatok druhej svetovej vojny. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 2-3 (2009), s. 20-29 : fotogr., mp.

BAKA, Igor: V spojeníctve s Treťou ríšou : Slovensko-maďarské vzťahy v rokoch 1939 – 1945. In: História. Revue o dejinách spoločnosti.- Roč. 9, č. 1 - 2 (2009), s. 78-83 : fotogr.

BARTOŠ, Štefan: Ladislav Sára. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 54, č. 2 (2009), s. 4.

BURIAN, Michal: Památník československým vojakům ve Skotsku. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 116-117 : fotogr.

BYSTRICKÝ, Jozef: Generálmajor Emil Perko. In: Obrana. - Roč. 17, č. 9 (2009), s. 29 : fotogr.

BYSTRICKÝ, Jozef: Generálmajor Vojtech Gejza Danielovič. In: Obrana. - Roč. 17, č. 1 (2009), s. 29 : fotogr.

BYSTRICKÝ, Jozef: Generálporučík in memoriam Július Nosko. In: Obrana. - Roč. 17, č. 7 (2009), s. 29 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Brigádny generál Branislav Vladimír Manica. In: Obrana. - Roč. 17, č. 11 (2009), s. 29 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Brigádny generál Jozef Martin Kristín. In: Obrana. - Roč. 17, č. 6 (2009), s. 29 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Brigádny generál Pavol Ján Kuna. In: Obrana. - Roč. 17, č. 8 (2009), s. 29 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Na čele Rýchlej divízie : Generál II. triedy Augustín Malár. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 88-90 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Veliteľ slovenskej armády : Generál I. triedy Ferdinand Čatloš. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 86-88 : fotogr.

ČERNÁK, Tomáš: Z kancelárie do Povstania alebo Husákova cesta ilegalitou. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 7-8 (2009), s. 140-143 : fotogr.

FILLA, Pavel: Smrt na prahu domova : Od Karpatsko-dukelské operace uplynulo šedesát pět let. In: A-report. - Roč. 20, č. 20 (2009), s. 42-45 : fotogr. [Vedral-Sázavský Jaroslav]

FRAŇO, Vladimír: Búrlivé roky 1938 – 1945 v Púchove I. - 2. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 54, č. 25 - 26 (2009), s. 4, 4.

GAJDOŠ, Milan: Ján Ambruš. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 54, č. 8 (2009), s. 10.

HALLON, Ľudovít: Slovenské podniky v nemeckých rukách : Expanzia nemeckého kapitálu na Slovensku v rokoch 1939 – 1942. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 70-75 : fotogr.

HLAVINKA, Ján – NIŽŇANSKÝ, Eduard: Posledné dejstvo tragédie : Druhá vlna deportácií Židov zo Slovenska v rokoch 1944 – 1945. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 64-70 : fotogr.

HRADSKÁ, Katarína: Príbeh „elegantného vraha“. Pôsobenie nemeckého poradcu pri slovenskej vláde. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 59-63 : fotogr.

HRINKO, Peter: Vojnové osudy Medzilaboriec. In: Ročenka odbojárov 2009 / Zost.: Piovarči, Milan. Bratislava : Ústredná rada SZPB, 2009, s. 116-117 : fotogr.

JAKSICOVÁ, Vlasta: Príbeh slovenského intelektuála ako spolutvorcu, nástroj i obeť autoritatívneho režimu vojnového slovenského štátu. In: Historický časopis. - Roč. 57, č. 2

(2009), s. 299-327.

JAMBRICH, Jozef: Slovenskí zajatci v poľských uniformách. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 20 (2009), s. 7.

KAMENEC, Ivan: V pozícii duchovného satelita : Miesto kultúry v slovensko-nemeckých vzťahoch v čase druhej svetovej vojny. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 76-80 : fotogr.

KINČOK, Branislav: Karpatsko-duklianska operácia : Neúspešný prvý krok k oslobodeniu. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 2-3 (2009), s. 82-85 : fotogr., mp.

KLUBERT, Tomáš: Chronológia SNP. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 7-8 (2009), s. 114-119 : fotogr.

Kto bol genpor. Ing. Ján Lux? (-Burg-) In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 26 (2009), s. 6.

LACKO, Martin: Slovenské národné povstanie. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 7-8 (2009), s. 120-132 : fotogr.

MÁČE, Jan: Československá armáda 1939 – 1945, časť 22: Obrana národa a začátek zahraničného odboje; 23: Poľsko 1939. In: ATM. - Roč. 41, č. 11 (2009), s. 67-69; č. 12 (2009), s. 73-75 : fotogr.

MAJER, Petr: Odešiel válečný hrdina generálmajor v.v. Ing. Antonín Petrák. In: Vojenské rozhledy. - Roč. 18 /50/, č. 2 (2009), s. 158-161.

MAJER, Petr: Podpolukovník ve výslužbě Arnošt Polák – veterán druhé světové války, příslušník 311. bombardovací peruti RAF, jednatel Svazu letců svobodného Československa ve Velké Británii. In: Vojenské rozhledy. - Roč. 18 /50/, č. 1 (2009), s. 179-180 : fotogr.

MAREK, Vladimír: Otevíral bránu k domovu : Od narození žamberského rodáka a hrdiny od Dukly, generálmajora Josefa Knopa, uplynulo sto let. In: A-report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR. - Roč. 20, č. 14-15 (2009), s. 40-41: fotogr.

MAREK, Vladimír: Příliš rychlé povstání : Před pětadesáti lety bylo v Banské Bystrici vyhlášeno Slovenské národní povstání. In: A-report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR. - Roč. 20, č. 17 (2009), s. 36-37 : fotogr.

MAREK, Vladimír: Vražda renesančního generála. In: A-report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR. - Roč. 20, č. 12 (2009), s. 34-35 : fotogr. [Píka Heliodor]

MASKALIK, Alex: Brigádný generál Anton Rašla (1911 – 2007). In: Obrana. - Roč. 17, č. 12 (2009), s. 29 : fotogr.

MASKALIK, Alex: Generálmajor Ján Paškan. In: Obrana. - Roč. 17, č. 5 (2009), s. 29 : fotogr.

MEŠKO, Marek: Epos roku 1940 – bitka o Britániu. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 2-3 (2009), s. 30-41 : fotogr., mp.

MIČIANIK, Pavel: Rýchla divízia v nemeckej ofenzíve na Rostov. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 2 (2009), s. 43-70.

MRÁZIKOVÁ, Veronika: Holokaust v Trenčianskych Tepliciach. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 26 (2009), s. 10.

MRKVÁNEK, Igor: Československé jednomotorové jednoplošníky ve službách Luftwaffe – část II. In: REVI. Dvuměsíčník o letadlech a letcích. - Roč. 16, č. 76 (2009), s. 16-17 : fotogr.

NIZŇANSKÝ, Eduard: Holokaust na Slovensku a nacistické Nemecko. Obete deportácií a politická zodpovednosť. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 50-58 : fotogr.

NOVÁK, Martin: Z Iwodžimy do Arlingtonu. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 2-3

(2009), s. 86-89 : fotogr. [Strank Michal]

Odišiel genmjr.v.v. Ing. A. Petrák. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 6 (2009), s. 2 : fotogr.

PAULIAK, Ervín: Vojenský odboj a dilema generála Jána Goliana. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 12 - 14 (2009), s. 4.

PETRO, Milan – BARTOŠ, Štefan: Horehronský bojovník npor. Michal Petro. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 17 (2009), s. 4.

PILEK, Štefan: Význam žurnalistiky v SNP. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 23 (2009), s. 10.

SCHMIDT, Igor: Karol Šmidke : Predseda SSP (Sväz slovenských partizánov), neskôr predseda SLUB (Sväz ľudových protifašistických bojovníkov). In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 20 – 21 (2009), s. 8, 3 : fotogr.

SCHVARC, Michal: Inštrument nacistickej politiky : Nemeckí poradcovia na Slovensku v rokoch 1939 – 1945. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 41-45 : fotogr.

SCHVARC, Michal: Pod ochranou Tretej ríše : Nemecko a Slovenská republika v rokoch 1939 – 1945. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 21-27 : fotogr.

SEGEŠ, Dušan: V dusivom objatí ríše : Zahranícňopolitické postavenie a orientácia Slovenského štátu do salzburského diktátu. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 28-34 : fotogr.

STEHLÍK, Eduard: Antonín Petrák (1912 – 2009). In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 3 (2009), s. 138-139 : fotogr.

SZABOVÁ, Terézia: Vernému bojovníkovi. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 57, č. 3 (2009), s. 2 : fotogr. [Stránsky Viliam]

ŠUMICHRAST, Peter: Generálmajor Mirko Cyril Vesel. In: Obrana. - Roč. 17, č. 10 (2009), s. 29 : fotogr.

ŠUMICHRAST, Peter: Mikuláš Grofčík (1917 – 2009). In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 135-137 : fotogr.

ŠVANDA, Petr: Posledný pobočník. In: Obrana. - Roč. 17, č. 10 (2009), s. 38 : fotogr. [Gríger Ľudovít, Jurech Štefan]

Tak sme začínali : Zo spomienok Ladislava Kalinu na činnosť Pohronsko-liptovského partizánskeho oddielu. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 2 (2009), s. 8.

UHRIN, Marián: II. slovenská partizánska brigáda gen. M. R. Štefánika. In: Historická revue. - Roč. 20, č. 7-8 (2009), s. 134-139 : fotogr.

VITKO, Pavol: Odišiel Mikuláš Grofčík, veterán čs. perutí RAF. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 19 (2009), s. 3 : fotogr.

VITKO, Pavol: Spomína letec z Bytče : Odišiel som tam, kde som cítil, že sa môžem uplatniť. In: Letectví + kosmonautika. - Roč. 85, č. 6 (2009), s. 86-87 : fotogr. [Schwarz Ivan]

ZEMKO, Milan: Kolaboranti a odbojáři : Rôzne postoje i osudy poslancov snemu. In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 5-6 (2009), s. 81-85 : fotogr.

ZVERKO, Ján: Nemocnica v prvej línii. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 25 (2009), s. 8 [Krpáčovo]

ŽIAK, Jozef: V Amerike zomrel slovenský generál. In: ATM. - Roč. 41, č. 11 (2009), s. 91 : fotogr. [Skalina Koloman]

ŽIAK, Jozef: Zomrel najstarší generál. In: Obrana. - Roč. 17, č. 11 (2009), s. 30 : fotogr. [Skalina Koloman]

1945 – 1993

IRRA, Miroslav – HANÁK, Milan: Iljušin Il-10 / Avia B-33 v československém vojenském letectvu v letech 1950 – 1963 : Ilyushin Il-10 / Avia B-33 Ground Attack Plane in the Czechoslovakian Air Force 1950 – 1963 : 1. - 2. díl / Vol. 1 - 2. Věnováno bývalým československým pilotům letounů Il-10 / Avia B-33 : Dedicated to the former Czechoslovakian pilots of the Il-10 / Avia B-33 / Překlad: Leckie, Ina; barevné kresby: Válka, Zbyněk. Nevojice : Jiří Jakab, 2009. - 95 s., 96 s. : fotogr., tabl., příl.

LONDÁK, Miroslav – SIKORA, Stanislav a kol.: Rok 1968 a jeho miesto v našich dejinách. Bratislava : Veda – Historický ústav SAV, 2009. - 575 s. : pram. a lit., reg.

PEJČOCH, Ivo: Vojenské osoby popravené v období politických procesů v Československu v letech 1948 – 1955 / Odp. red.: Polívka, Michal. Praha : Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a i., 2009. - 231 s. : fotogr.

POVOLNÝ, Daniel: Organizační vývoj vojenské kontrarozvědky v letech 1945 – 1990 / Odp. red.: Deckerová, Jana. Praha : Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a i. 2009. - 126 s. : fotogr., příl., dok., tabl.

TOMEK, Prokop: Na frontě studené války. Československo 1948 – 1956 : Výstava k 60. výročí zahájení zahraničního protikomunistického odboje. Katalog výstavy. Praha : Ústav pro studium totalitních režimů, 2009. - 117 s.

ZÍDEK, Petr – SIEBER, Karel: Československo a Blízký východ v letech 1948 – 1989. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2009. - 394 s. : reg., res.

* * *

FRIEDL, Jiří: Dva dokumenty k otázce prodloužení dvouleté lhůty dodatkového protokolu československo-polské smlouvy z roku 1947. In: Slovanský přehled. - Roč. 95, č. 4 (2009), s. 483-489.

LÁNÍK, Jaroslav: Vývoj čs. zbrojního průmyslu v druhé polovině 50. let minulého století : I. část – hledání východisek: prosinec 1954 – srpen 1956. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 2 (2009), s. 85-100 : fotogr.

MALITA, Mircea: 1968. Praga vazuta de la București. In: Revista de istorie militara. - Roč. 97, č. 1-2 (2009), s. 30-39 : fotogr.

MASKALÍK, Alex: Reflexie národnostných vzťahov pri výstavbe vyššieho veliteľského zboru československej armády v rokoch 1945 – 1969. In: Česko-slovenská historická ročenka 2009.- Brno - Bratislava : Česko-slovenská / Slovensko-česká komise historiků v nakl. Academicus-Codiprint, 2009, s. 99-107.

MOLDOVEANU, Cerasela: Preliminariile „Primaverii de la Praga“. In: Revista de istorie militara. - Roč. 97, č. 1-2 (2009), s. 17-29 : fotogr.

NOCIAROVÁ, Andrea: Prechod oddielov UPA územím Slovenska v roku 1947. In: Annales historici Presovienses 8 / Red.: Pekár, Martin. Prešov : Inštitút histórie FiF PU, 2009, s. 299-315.

PALKO, Vladimír, ml.: Hranica pod drobnohľadom : Spravodajské oddelenie 11. brigády Pohraničnej stráže 1973 – 1989. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 4 (2009), s. 20-29 : fotogr.

PLACHÝ, Jiří: Vojáci „špinavé války“ : Češi a Slováci jako příslušníci Cizinecké legie v bojích v Indočíně (1948 – 1954). In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 2 (2009), s. 81-84.

SIVOŠ, Jerguš: Stranícke a bezpečnostné opatrenia v súvislosti s 21. výročím vstupu vojsk Varšavskej zmluvy do Československa. In: Pamäť národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche. - Roč. 5, č. 3 (2009), s. 39-67 : fotogr.

ŠIŠJAKOVÁ, Jana – ŠMIGEL, Michal: Protižidovské prejavy na východnom Slovensku v prvých povojnových rokoch (1945 – 1947). In: *Annales historici Presovienses 8 / Red.: Pekár, Martin*. Prešov : Inštitút histórie FiF PU, 2009, s. 197-217.

ŠTAIGL, Jan: Bezpečnostná situácia v pohraničných oblastiach Oravy a Spiša v rokoch 1945 – 1947; I. - VI. In: *Život. Kultúrno-spoločenský časopis Spolku Slovákov v Poľsku*. - Č. 3 - 8 (2009), s. 28-29, 20-21, 28-31, 28-29, 28-29, 28-29.

ŠTAIGL, Jan: Slovakia in Military-political and Military Plans of the Allies and Alliances from 1945 to 1992. In: *Studia historica Slovenica. Časopis za humanistične in družboslovne študije Humanities and Social Studies Review 9, št. 1*. Maribor : Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačica, 2009, s. 203-216 : fotogr., mp.

ŠTAIGL, Jan: Účasť čs. armády na odminovaní Slovenska po druhej svetovej vojne. In: *Vojenská história*. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 31-59 : tabl.

ŠTEFANSKÝ, Michal: Moskovský protokol a rokovania o rozmiestnení sovietskych vojsk In: Londák, Miroslav – Sikora, Stanislav a kol.: *Rok 1968 a jeho miesto v našich dejinách*. - Bratislava : Veda, 2009, s. 265-276.

ŠUMICHRAST, Peter: Správa o továrni na dopravné prostriedky v Trenčianskych Biskupiciach (1945). In: *Vojenská história*. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 77-95.

TOMEK, Prokop: Osudy amerických vojaků v Československu po únoru 1948 [Short Arthur M. William, Hunter Alexander, Hill Clarence Rufus, Czarniecki A. S., Roland Luther G., Scott Arthur, Wood Charles E., Bergen Willis, Dawis James F., Rank Peter, Walden Wallace R., Davis Jack, Dries Richard, Pisk Georg, Winters Walter Stewart, Cole James Edward, Bellrichard A. A., Kennedy J. R., Youngert C. J., Rohrer G. R., Black W. J., Kvasnička Václav, Hodge T. C.]. In: *Historie a vojenství*. - Roč. 58, č. 3 (2009), s. 72-87 : fotogr.

TURZA, Peter: Trofejné nemecké samohybné delá vo výzbroji čs. armády. In: *Vojenská história*. - Roč. 13, č. 1 (2009), s. 139-146.

TURZA, Peter: Trofejné nemecké samohybné delá vo výzbroji čs. armády II. samohybné delo 75/40 N. In: *Vojenská história*. - Roč. 13, č. 2 (2009), s. 120-126 : fotogr.

TURZA, Peter: Trofejné nemecké samohybné delá vo výzbroji čs. armády III. 88mm samohybný protitankový kanón vz. 43 N. In: *Vojenská história*. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 96-100 : obr.

TURZA, Peter: Trofejné nemecké samohybné delá vo výzbroji čs. armády IV. 105mm samohybná húfnica vz. 18/40N. In: *Vojenská história*. - Roč. 13, č. 4 (2009), s. 126-130 : fotogr.

* * *

DUBÁNEK, Martin: Československé poválečné plamenomety. In: *Střelecká revue*. - Roč. 41, č. 9 (2009), s. 84-86 : fotogr.

DUBÁNEK, Martin: Převozný úkryt PÚ-68. In: *ATM + Vojenský profesionál*. - Roč. 41, č. 7 (2009), s. 80-82 : fotogr.

FENCL, Jiří: Antonín Foral : O autorovi projektu „Rachot“ - UK vz. 59. In: *Střelecká revue*. - Roč. 41, č. 1 (2009), s. 78-80 : fotogr.

FOJTÍK, Jakub – ČERVÍČEK, František: První „Čtyřky“. In: *Letectví + kosmonautika*. - Roč. 85, č. 12 (2009), s. 70-74 : fotogr.

KADLEC, Peter: Prvý transportný vrtuľník. In: *Obrana*. - Roč. 17, č. 12 (2009), s. 28 : fotogr.

MÁČE, Jan: Československé letectvo po roce 1945 : 36: Označování československých

vojenských letadel; 37: Zbarvení letadel československého letectva po roce 1945; 38: Nástup vrtulníků. In: ATM + Vojenský profesionál. - Roč. 41, č. 1 - 3 (2009), s. 64-67, 72-75, 71-73 : fotogr.

ONDRUŠ, Milan: Správa o spracovaní časti archívneho fondu Vojenské veliteľstvo Východ vo VHA Bratislava a vydání 1. dielu inventára. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 3 (2009), s. 159-160.

SCHMIDT, Igor: Nové súvislosti týkajúce sa vzniku Zväzu slovenských partizánov (SSP) v roku 1945 a jeho úlohy pri vzniku Zväzu ľudových protifašistických bojovníkov (SEUB – . 1948). In: Slovenská archivistika. - Roč. 44, č. 1 (2009), s. 232-235.

SCHMIDT, Igor: Rozpamätávanie. Nové súvislosti týkajúce sa vzniku Zväzu slovenských partizánov (SSP) v roku 1945 a jeho úloha pri vzniku organizácie Zväz ľudových protifašistických bojovníkov (SEUB – 28. 8. 1948). In: Bojovník. Dvojtyždenník antifasistov. - Roč. 54, č. 1 (2009), s. 8.

STEHLÍK, Michal: Prípád „Generál Ferjenčík 1949“. Príspevok k československé emigrácii po roce 1948. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 69-73 : fotogr.

ŠUTAJ, Štefan: Búrľivé povojnové obdobie : Slovensko a Maďarsko v rokoch 1945 – 1948

In: História. Revue o dejinách spoločnosti. - Roč. 9, č. 1 - 2 (2009), s. 84-91 : fotogr.

TURZA, Peter: Plávajúci transportér. In: Obrana. - Roč. 17, č. 4 (2009), s. 28 : fotogr.

TURZA, Peter: Stredný tank T-54M. In: Obrana. - Roč. 17, č. 7 (2009), s. 28 : fotogr.

ZAŤKOVÁ, Jana: Správa o spracovaní archívneho fondu – Veliteľstvo VI. zboru vo VHA Bratislava. In: Vojenská história. - Roč. 13, č. 1 (2009), s. 147.

PO ROKU 1993

FAJMON, Petr: História chemického vojska od čias jeho vzniku až po súčasnosť : Slovensko v období 1993 – 2009. Bratislava : Generálny štáb OS SR, 2009. - 62 s. : fotogr.

3. národné letecké dni : Piešťany 13. – 14. 6. 2009. Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2009. - 1 DVD.

Ročenka Ministerstva obrany Slovenskej republiky 2008 / Zost. a red. sprac.: Sokol, Ladislav Bratislava : Ministerstvo obrany SR, 2009. - 240 s. : fotogr., tabl., gr., obr. príl.

SZABO, Stanislav – GYÜRÖSI, Miroslav – STOLÁR, Michal J.: Slovenské vojenské letectvo v obrazoch 1993 – 2008 2 : Slovak Air Force in Pictures 1993 – 2008 2 : Obzretia veliteľov : Memoirs of Commanders / Zodp. red.: Begala, Ján. Bratislava : Magnet Press Slovakia, 2009. - 189 s. fotogr.

ŠVANDA, Petr, zost.: Zborník materiálov Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Bratislava : Ústredná rada Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, 2009. - 44 s.

ZELIŽŇÁK, Peter, zost.: Vojenská symbolika Slovenskej republiky 1993–2009 : Vojenské rovnošaty, vojenské hodnosti, vojenské odznaky a znaky, vojenské vyznamenania, vojenské a bojové zástavy. Úvodný text a recenzent: Purdek, Imrich; aut. fotogr.: Zelizňák, Peter Bratislava : Komunikačný odbor MO SR, 2009. - 95 s. fotogr.

* * *

FAJMON, Petr – JURKOVIČ, Kamil: Proliferácie ZHN a možný príspevok Slovenskej republiky k jej eliminácii. In: Vojenské reflexie. Vedecko-odborný časopis.- Roč. 4, č. 1 (2009), s. 66-81.

JIRÁSKOVÁ, Soňa – KELEMEN, Miroslav – HALÁDIK, Jozef: Privatizácia vojenských a bezpečnostných aktivít? Činnosť súkromných vojenských a bezpečnostných spoločností a ich možný dopad na základné funkcie štátu. In: Vojenské reflexie. Vedecko-odborný časopis.- Roč. 4, č. 1 (2009), s. 41-49.

MADLIAK, Jozef – MÉSÁROŠ, Marián: Stav a štruktúra kriminality v Ozbroyených silách Slovenskej republiky. In: Vojenské reflexie. Vedecko-odborný časopis.- Roč. 4, č. 2 (2009), s. 27-30.

MATUNÁKOVÁ, Soňa – NIŽŇANSKÝ, Jaroslav: Vplyv transformačného procesu NATO na Ozbroyené sily SR. In: Vojenské obzory. Teoretický časopis. - Roč. 13, č. 1 (2009), s. 7-30.

PACH, Ivan: Životný cyklus vojenských jednotiek. In: Vojenské reflexie. Vedecko-odborný časopis.- Roč. 4, č. 1 (2009), s. 82-96.

ZÍDEK, Rudolf: Transformácia ozbrojených síl. In: Vojenské reflexie. Vedecko-odborný časopis.- Roč. 4, č. 1 (2009), s. 32-40.

* * *

BABIAR, Peter – BALÁŽ, Jaroslav – PÉTER, Ľudovít: Slovensko a NATO dnes. In: Vojenská osveta. - Roč. 6, min. vyd. (2009), s. 16-56 : fotogr.

FARKAŠOVÁ, Michaela: Ochrana prírody vo vojenských obvodoch. In: ATM. - Roč. 41, č. 12 (2009), s. 92-93 : fotogr.

FOJTÍK, Jakub: Visegrádské vrtulníky Mi-8/17. In: ATM + Vojenský profesionál. - Roč. 41, č. 5 (2009), s. 44-47 : fotogr.

GEISBACHEROVÁ, Daniela: Problematika ľudských práv v ozbrojených silách Slovenskej republiky. In: Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre. - Roč. 6, č. 2 (2009), s. 50-63.

GYÜRÖSI, Miroslav: Pre pomoc v núdzi : Pátrači a záchranný vrtuľník Mi-17 LPZS. In: Letectví + kosmonautika. - Roč. 85, č. 5 (2009), s. 34-37 : fotogr.

CHLUDIL, Ivan: STI ze Slovenska. In: Střelecká revue. - Roč. 41, č. 3 (2009), s. 8-9 : fotogr. [popisy pištolí]

LANG, Pavel: Spolupráce na 11 roků : Unikátní projekt „Legie 100“ na počest vzniku a působení československých legií. In: A-report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR. - Roč. 20, č. 14-15 (2009), s. 22-23 : fotogr.

LICHNER, Ján: Vojenské a bojové tradície Ozbroyených síl Slovenskej republiky a vojenského útvaru. In: Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre. 1. časť. Trenčín : Kultúrne a metodické centrum OS SR, 2009, s. 48-59.

VISINGR, Lukáš: Odminovací systémy Božena: Největší slovenský úspěch In: Střelecká revue. - Roč. 41, č. 8 (2009), s. 42-44 : fotogr.

VITKO, Pavol: Slováci vo vojenských operáciách NATO. In: Obrana. - Roč. 17, č. 3 (2009), s. 10-11 : fotogr.

ZIAK, Jozef: 10 rokov v Kosove. In: Obrana. - Roč. 17, č. 10 (2009), s. 10-19 : fotogr.

PRÁCE PRESAHUJÚCE VYMEDZENÉ CHRONOLOGICKÉ OBDOBIA

ANDRÁŠ, Matej – SEGEŠ, Dušan a kol: Susedstvo v čase prelomových zmien : Vybrané

aspekty československo-poľských vzťahov v rokoch 1943 – 1948. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Prodama, 2009. - 126 s. : lit., reg.

Obsah: *Segeš, Dušan*: „Dermiéra“ diplomatických vzťahov medzi československou a poľskou exilovou vládou, s. 11-28; *Michálek, Slavomír*: Pozícia Československa v strednej Európe na konci druhej svetovej vojny a tesne po nej, s. 29-42; *Cséfalvay, František*: Partizánske hnutie na slovenskej strane slovensko-poľského pohraničia v roku 1944, s. 43-52; *Andráš, Matej*: Československo-poľské vzťahy v rokoch 1945 - 1948, s. 53-72; *Štaigl, Jan*: Bezpečnostná situácia v pohraničných oblastiach Oravy a Spiša v období 1945 – 1947, s. 73-101.

BOB, Jozef: Generáli : Životné príbehy slovenských generálov Milana Rastislava Štefánika, Ferdinanda Čatloša, Jána Goliana, Rudolfa Viesta, Antona Pulanicha, Augustína Malára, Štefana Jurecha a Viliama Žingora / Zodp. red.: Krébesová, Juliana. Martin : Matica slovenská, 2009. - 185 s. : obr.

BŘOUŠEK, Luděk – DIVIŠOVÁ, Jaroslava, sest.: Vojenský zeměpisný ústav. 90 let od založení : Vojenský geografický obzor. Sborník Geografické služby AČR, 2009, č. 2. Praha : 2009. - 24 s. : fotogr., príl.

ČIERNA-LANTAYOVÁ, Dagmar: Tradícia a dejiny : Vybrané otázky zo slovensko-maďarských a slovensko-ruských vzťahov (1934 – 1949) / Zodp. red.: Jaksiesová, Vlasta. Bratislava : Historický ústav SAV vo vyd. Typoset Print, spol. s.r.o., 2009. - 270 s. : reg.
DMITRIJEV, N.: General Sergej Vojcechovskij : Stranici žizni. [Jekaterinburg], b.r. - nestr. [12 s.]

FRANKL, Peter – FRANKL, Pavel: Židia v Žiline. Žilina : Edis – vyd. Žilinskej univerzity, 2009. - 503 s. : fotogr., zozn., reg., lit.

FUČÍK, Josef: Generál Podhajský. Praha - Litomyšl : Ladislav Horáček - Paseka, 2009. - 344 s. : fotogr., mp., reg.

JABLONICKÝ, Jozef: Fragment o histórii : Výber z diela 1989 – 2009. Bratislava : Kalligram, 2009. - 598 s. : reg.

LETZ, Róbert – MULÍK, Peter a kol.: Pohľady na osobnosť Andreja Hlinku. Martin : Matica slovenská, 2009, 280 s.

MICHL, Jan: Legionári a Československo. Praha : Naše vojsko, 2009. - 332 s. : fotogr., pram. a lit.

SEGEŠ, Vladimír a kol.: Slovakia. Military Chronicle / Authors: Baka, Igor; Cséfalvay, František; Čaplovič, Miloslav; Dangl, Vojtech; Maskalík, Alexej; Purdek, Imrich; Segeš, Vladimír; Štaigl, Jan; Štefanský, Michal; transl.: Adamkovičová, Martina; Ondruš, Lubomír; Vépyová, Silvia; zodp. red.: Stanová, Mária. Bratislava : Perfekt, 2009. - 202 s., fotogr., index, lit.

SKŘIVAN, Aleš ml.: Československý vývoz do Číny 1918 – 1992. Praha : Scriptorium, 2009. - 485 s. : tabl., obr. príl.

STEHLÍK, Eduard: Muži s lipovou ratolestí. Praha : Ministerstvo obrany ČR - Prezentační a unformační centrum MO, 2009. - 91 s. : fotogr.

ŠMIDRKAL, Václav: Armáda a stříbrné plátno : Československý armádní film 1951 - 1999 / Odp. red.: Hlaváček, Libor. Praha : Naše vojsko, 2009. - 195 s. : fotogr., príl., pram. a lit.

ŠTAIGL, Jan a kol.: Generáli – slovenská vojenská generalita 1918 – 2009 / Autori: Baka, Igor; Bystrický, Jozef; Cséfalvay, František; Čaplovič, Miloslav; Chytka, Stanislav; Lichner, Ján; Maskalík, Alexej; Meško, Marek; Minařík, Pavel; Nižňanský, Jaroslav;

Purdek, Imrich; Stanová, Mária; Štaigl, Jan; Štefanský, Michal; Šumichrast, Peter. Red.: Begala, Ján. Bratislava : Magnet Press Slovakia v spolupráci s Vojenským historickým ústavom, 2009. - 223 s. : fotogr., reg.

70. výročie vzniku multifunkčnej zásobovacej základne Západ v Nemšovej 1938 – 2008
Nemšová : [2009]. - nestr.

TKÁČ, Marián: Pravdivý slovenský príbeh / Zodp. red.: Stano, Pavol. Bratislava : Post Scriptum, 2009. - 237 s.

* * *

BĚROUŠEK, Luděk: Vojenský geografický obzor si pripomína 55. výročí vzniku : Vojenský geografický a hydrometeorologický úrad, Dobruška. In: Vojenský geografický obzor. - Č. 2 (2009), s. 46-51 : fotogr., tabl.

ČAPLOVIČ, Miloslav – BAKA, Igor: Slovakia in Alliances in the First Half of the 20th Century. In: Studia historica Slovenica. Časopis za humanistične in družboslovne študije Humanities and Social Studies Review 9, št. 1. - Maribor : Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačica, 2009, s. 147-169 : fotogr.

HOREL, Catherine: Maďari a habsburská monarchia / Prel.: Fundárková, Anna. In: Historický časopis. - Roč. 57, č. 4 (2009), s. 729-737.

HRUBOŇ, Anton: Gardistická kariéra a povojnové osudy Jozefa Nemsilu. In: Moderné dejiny Slovenska II. Zborník príspevkov k dejinám Slovenska v 20. storočí / Zost.: Hruboň, Anton.- Ružomberok : Historia Nostra, o. z., 2009, s. 124-133.

KATREBOVÁ-BLEHOVÁ, Beáta: Karol Sidor a americkí Slováci v kontexte americko-slovenských vzťahov (1938 – 1953). In: Historický zborník 19, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2009, s. 82-98.

KLAMKOVÁ, Hana: Všeobecnosť antisemitizmu a jedinečnosť holokaustu: príklad Slovenska. In: Historický časopis. - Roč. 57, č. 4 (2009), s. 679-702.

PEJČOCH, Ivo: Plovoucí tanky československé konstrukce. In: Historie a vojenství. - Roč. 58, č. 4 (2009), s. 54-59 : fotogr.

QUAGLIATOVÁ, Vlasta: Rusko v korešpondencii Karla Kramáře a Tomáše G. Masaryka z roku 1919. In: Slovanský přehled. - Roč. 95, č. 2 (2009), s. 211-224.

VNUK, František: Publicista a diplomat Štefan Osuský (1889 – 1973) : K 120. výročiu narodenia. In: Historický zborník 19, č. 1 / Zost.: Bobák, Ján. Martin : Matica slovenská, 2009, s. 288-295 : fotogr.

* * *

BUČKA, Peter: Armádny šport na Slovensku 1. - 3. In: Obrana. - Roč. 17, č. 4 - 6 (2009), s. 32-33 : fotogr.

CÉTENYIOVÁ, Andrea: Kasárne pod Zoborom. In: Obrana. - Roč. 17, č. 5 (2009), s. 16 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Deň vojnových veteránov. In: Obrana. - Roč. 17, č. 11 (2009), s. 31 : fotogr.

ČUKAN, Karol: Generál M. R. Štefánik vo svetle verejnej mienky. In: Obrana. - Roč. 17, č. 7 (2009), s. 30.

GAJDOŠ, Vladimír: Balóny a ich využitie v čs. armáde 1. - 2. In: Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov. - Roč. 54, č. 24 - 25 (2009), s. 10, 7.

KOUBEK, Tomáš: České An-26 : Služba letounů An-26 v ČSLA a ve Vzdušných silách AČR v letech 1982 – 2008. In: Letectví + kosmonautika. - Roč. 84, č. 4 (2009), s. 72-77 :

fotogr.

MAREK, Vladimír: Český Pentagon : Historie Generálního štábu sahá do roku 1919. In: A-report. - Roč. 20, č. 21 (2009), s. 56-57 : fotogr.

MAREK, Vladimír: Od Marie Terezie po současnost : Vojenská nemocnice Brno nedávno oslavila dvě stě dvacet pět let své existence. In: A-report. - Roč. 20, č. 21 (2009), s. 60-61 : fotogr.

OVČÁČÍK, Michal: Z bulharského alba: osudy československých letounů I. Avia Bš-122 Vosa v Bulharském královském letectvu. In: REVI. Dvuměsíčník o letadlech a letcích. - Roč. 16, č. 76 (2009), s. 31-33 : fotogr.

SCHÖN, Jožo T.: Nostalgia posádkovej Senice. In: Obrana. - Roč. 17, č. 8 (2009), s. 22-23 : fotogr.

SKÁLA, Milan – VAŘEJKA, Eduard: Rosničky v zeleném. In: A-report. Čtrnáctideník Ministerstva obrany ČR.- Roč. 20, č. 22 (2009), s. 54-55 : obr.

STIERANKA, Štefan: História dolnokubínskych kasární. In: Obrana. - Roč. 17, č. 11 (2009), s. 23 : fotogr.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: Neznámí hrdinové – Pohnuté osudy : Jiří Podlipný – Jiří Sírotek: Jaroslav Krátký (Projekt Neznámí hrdinové – Pohnuté osudy). In: Slovanský přehled. - Roč. 95, č. 4 (2009), s. 539-541.

ŽIAK, Jozef: Zabúdaný generál. In: Obrana. - Roč. 17, č. 2 (2009), s. 22-23 : fotogr. [Vlčko Peter]

Zoznam excerptovaných časopisov a periodických zborníkov vydaných v roku 2009

A-report. Čtrnáctidenník Ministerstva obrany ČR

Acta historica Neosoliensia. Ročenka Katedry histórie FHV UMB

Acta historica Posoniensia. Ročenka Katedry všeobecných dejín FiF UK

Annales historici Presovienses. Ročenka Inštitútu histórie FiF PU

Army History. The Professional Bulletin of History

ATM

ATM + Vojenský profesionál

Bibliographie internationale d'histoire militaire

Bojovník. Dvojtyždenník antifašistov

Bratislava. Zborník Múzea mesta Bratislavy

Časopis Národného múzea – řada historická

Český časopis historický

Dějiny a současnost. Kultúrně-historická revue

Hadtörténelmi Közlemények

História. Revue o dejinách spoločnosti

História – maď.

Historica. Zborník Filozofickej fakulty UK

Historická revue. Vedecko-populárny časopis o dejinách spoločnosti

Historické štúdie. Ročenka Historického ústavu SAV

Historický časopis Historického ústavu SAV

Historický obzor

Historický zborník. Zborník Slovenského historického ústavu MS

Historie a vojenství. Časopis Historického ústavu Armády ČR

VOJENSKÁ HISTÓRIA

Letectví + kosmonautika. Český a slovenský populárně-odborný časopis
Militärgeschichte. Zeitschrift für historische Bildung
Militärgeschichtliche Zeitschrift
Moderní dějiny. Sborník k dějinám 19. a 20. století
Muzealnictwo wojskowe
Národní osvobození. Čtrnáctideník Českého svazu bojovníků za svobodu a Československé
obce legionářské
Obrana. Vojenský mesačník MO SR
Österreichische Militärische Zeitschrift
Pamät' národa. Nacizmus a komunizmus vo svojej epoche
Pamiętky a múzeá. Revue pre kultúrne dedičstvo
Politické vedy. Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy
Przegląd Historyczno-wojskowy
REVI – dvouměsíčník o letadlech a letcích
Slezský sborník
Slovak Armed Forces
Slovanský přehled. Review for Central, Eastern and Southeastern European History
Slovenská archeológia
Slovenská archivistika
Soudobé dějiny
Střední Evropa. Revue pro středoevropskou politiku a kulturu
Střelecká revue
Studia archeologica Slovaca mediaevalia
Studia historica Nitriensia. Zborník Katedry histórie a archeológie UKF
Studia historica Tyrnaviensia. Spoločenskovedný zborník Katedry histórie FH TU
Századok. A magyar történelmi társulat folyóirata
Vojenno-istoričeskij žurnal
Vojenská história. Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívništvo
Vojenská osveta. Spoločenskovedné semináre
Vojenské obzory – teoretický časopis MO SR
Vojenské reflexie. Vedecko-odborný časopis
Vojenské rozhledy – teoretický časopis Armády ČR
Zborník Záhorského múzea v Skalici

Zostavila Božena Šed'ová

UPOZORNENIE REDAKCIE

V záujme plynulého priebehu redakčných prác Vás prosíme o dodržiavanie určitých zásad pri písaní rukopisov.

Spôsob odovzdávania rukopisov

*Príspevky do Vojenskej histórie odovzdávajú, resp. posielajte zásadne v textových editoroch Word, v iných len na základe dohovoru. **Poznámky je potrebné vkladať pomocou programu WORD na vkládanie poznámok/odkazov pod čiarou – nie písať ich mechanicky vzadu za textom štúdie.** K štúdiu je potrebné pripojiť resumé v rozsahu cca jednej strany a osobné údaje o autorovi: rodné číslo, adresu trvalého bydliska i pracoviska, číslo účtu, telefonický a emailový kontakt.*

Rozsah príspevkov

Rozsah štúdií, vrátane poznámkového aparátu, by nemal presiahnuť 40 strán. Recenzie môžu byť v rozsahu do 15 strán, anotácie maximálne do 3 strán. Počet strán sa počíta podľa počtu znakov (1 800 znakov na stranu).

Vzhľadom na platnosť STN ISO 690 (01 0197) – Dokumentácia. Bibliografické odkazy. Obsah, forma a štruktúra, apríl 1998, je potrebné pri citáciách rešpektovať jej zásady (sú zjednotené s používaním citácií v iných časopisoch, ktoré sa pridržiavajú aj medzinárodného citovania). Za správnosť citovania (obsahovú i formálnu) zodpovedá autor príspevku, redakcia nebude do citácií zasahovať. Na ulahčenie citovania uvádzame niektoré vzory:

¹ VÁROŠ, Milan. *Posledný let generála Štefánika*. Bratislava : International, 1994, s. 56.

² PEJSKAR, Jožka (ed.). *Poslední pocta : Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948 – 1981*. B. m. : Konfrontace, 1986, sv. 2., s. 118-121.

(v prameni neuvedené miesto vydania: bez miesta; podobne aj pri neuvedenom vydavateľstve: b. v., roku: b. r.)

³ ŠPIRKO, Dušan – LUPTÁK, Miroslav. Obrana bratislavského predmestia vo francúzsko-rakúskej vojne roku 1809. In *Vojenská história*, 2002, roč. 6, č. 1, s. 9-10.

(u cudzojazyčných zdrojov uvádzať v príslušnom jazyku, napr. anglický zdroj: In *Army History*, 2003, vol. 59, no. 1, p. 13-15.)

⁴ DEIGHTON, Leon. *Blitzkrieg : Od Hitlerova nástupu po pád Dunkerque*. Prel. Kárník, Zdeněk. Praha : Argo, 1994, s. 85.

⁵ PEJSKAR, ref. 2, s. 97.

- v prípade, že v jednej poznámke sú uvedené dva pramene toho istého autora, v ďalších poznámkach uvádzame aj prvé slová názvu prameňa: PEJSKAR, Poslední, ref. 2, s. 93.
- autor nemusí uvádzať mená všetkých pôvodcov citovaného diela (druhého, tretieho) alebo ak má citované dielo viacerých ako troch pôvodcov uvádzame: ŠPIRKO, Dušan et al.
- v prípade viacerých miest vydania, alebo názvov vydavateľstiev píšeme bodkočiarku alebo čiarku: Praha : Naše vojsko; Bratislava : Magnet Press, 1999,
- údaje v bibliografickom popise citovaného prameňa sa uvádzajú v jazyku prameňa až po údaj o rozsahu
- pri odkaze na archívny prameň je potrebné uvádzať skratky: f. (nie fond)
šk. (ako škatuľa, nie krabica)
č. j. (s medzerou)
VHA Bratislava, f.; pozri tiež PEJS, O.: ...
Tamže, s. 8. (nie tamtiež)
- najfrekvencovanejšie skratky archívov: SNA Bratislava, VÚA-VHA Praha, VHA Bratislava, NA Praha, AM SNP B. Bystrica,
Číslo poznámok v texte uvádzať indexovo: ⁴ nie: ⁴⁾ ⁴⁾

Používanie skratiek a označovanie

Skratkou pre označovanie strán alebo strany je s., ročníky časopisov a čísla zborníkov sa uvádzajú arabskými číslicami. Pokiaľ sú dokumenty v edíciách číslované, je potrebné uvádzať okrem strán aj číslo.

Pri anotáciách a recenziách je potrebné uvádzať ISBN.

Adresa redakcie: Vojenský historický ústav, Krajná 27, 21 04 Bratislava

tel: 02/48 207713

E-mail: redakciavh@gmail.com

Redakčná rada si vyhradzuje právo na základe vyžiadaných odborných posudkov rozhodnúť o uverejnení, prípadne vrátení príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú.

AUTORI ČÍSLA

Mgr. Martin KONEČNÝ, Prešovská univerzita v Prešove, Ul. 17. novembra, č. 1, 080 01 Prešov

Mgr. Katarína ČERVENŇOVÁ, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Šafárikovo nám. č. 6, 818 01 Bratislava

PhDr. Ferdinand VRÁBEL, Mesačná 8, 821 02 Bratislava

PhDr. Igor BAKA, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Mgr. Jana ZAŤKOVÁ, Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

PhDr. Igor GRAUS, PhD., Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Banská Bystrica, Komenského č. 26, 974 01 Banská Bystrica

Mgr. Peter CHORVÁT, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Plk. dr hab. Janusz ZUZIAK, Akademia Obrony Narodowej, al. gen. A. Chruściela 103, 00 – 910 Warszawa, Poľská republika

Mgr. Filip LAMPART, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Na Hrade 5, 771 80 Olomouc

VOJENSKÁ HISTÓRIA

Vojenská história 1/2012

Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo

Vydáva Vojenský historický ústav v Bratislave
V spolupráci s Ministerstvom obrany SR

Editor a šéfredaktor: pplk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.

Výkonná redaktorka: Mgr. Mária Stanová

Kontaktná adresa: redakciavh@gmail.com

Grafická úprava: ÚPS

Redakčná rada: doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD. (predseda), PhDr. Vojtech Dangl, CSc. (podpredseda), PhDr. Igor Baka, PhD., PhDr. Valerián Bystrický, DrSc., PhDr. František Cséfalvay, CSc., PhD., PhDr. Viliam Čičaj, CSc., PhDr. Marián Hronský, DrSc., Mgr. Peter Kralčák, PhDr. Slavomír Michálek, DrSc., plk.gšt. v.v. Dr. Jaroslav Nižňanský, PhD., PhDr. Jan Štaigl, CSc., pplk. v zál. PhDr. Peter Šumichrast, PhD., doc. PhDr. Pavol Valachovič, CSc.

Medzinárodný redakčný kruh: Dr. István Janek, PhD. (Budapest), PhDr. Michal Lukeš, PhD. (Praha), Mgr. Mateusz Gniazdowski, PhD. (Warszawa), Dr. László Szarka, CSc. (Budapest), PhDr. Jiří Rajlich (Praha), Dr. Martin Zückert (München)

Vychádza štyrikrát ročne.

Rozširuje Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Fax: + 421/2/48207719

Schválené do tlače dňa: 23. januára 2012

EV 734/08

Nepredajné

ISSN 1335-3314

Tlač: ÚPS - 5. KRZ Nemšová, Kutuzovova 8, Bratislava

Na obálke: fotografia približuje ľahké opevnenie nového typu (vzor 37) pevnostného úseku K-VI v Turni nad Bodvou zo septembra 1938.